

Training and arming our Shuls

Halacha & Hashkafa

Show# 220 | May 18th 2019

תלמוד בבלי מסכת נזיר דף נט עמוד א

רבי אליעזר בן יעקב אומר: מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה? ת"ל: לא יהיה כלי גבר על אשה.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב

ר"ע אומר: למד תורה בילדותו - ילמוד תורה בזקנותו, היו לו תלמידים בילדותו - יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנא': בבקר זרע את זרעך וגו'. אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חייא בר אבין: כולם מתו מיתה רעה. מאי היא? א"ר נחמן: אסכרה.

בית הבחירה (מאירי) מסכת יבמות דף סב עמוד ב

אף על פי שנשא אדם אשה בילדותו ישא בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בזקנותו ר"ל אף על פי שכבר קיים מצות פריה ורביה ומדרבנן כמו שביארנו למעלה ס"א ב' למד תורה בילדותו וכו' היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו בזקנותו שפעמים שאותם שבילדותו מתים ובאים אותם שבזקנותו ומשלימין אמרו על ר' עקיבא ששנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו וכלן מתו בפרק אחד על שלא נהגו כבוד זה לזה והיה העולם שמם בלא תורה עד שבא לו אצל רבותינו שבדרום ושנה להם לר' מאיר ור' שמעון ור' יהודה ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע והם הם העמידו את השעה ותלמידים אלו הוזכר כאן שכלם מתו מפסח ועד עצרת וקבלה ביד הגאונים שביום ל"ג בעומר פסקה המיתה ונוהגים מתוך כך שלא להתענות בו וכן נוהגים מתוך כך שלא לישא אשה מפסח עד אותו זמן:

פרי חדש אורח חיים סימן תצג

ומיהו יש לדקדק בשמחה זו למה, ואי משום שפסקו מלמות, מה בכך, הרי לא נשארו אחד מהם וכולם מתו ומה טיבה של שמחה זו, ואפשר שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף אח"כ רבי עקיבא שלא מתו כאלו:

ספר המנהיג הלכות אירוסין ונישואין עמוד תקלח

ואין מנהג לכנוס בין פסח לעצרת ולא מפני שאיסור יש בדבר אלא למנהג אבילות על מה שאירע שבאותו הפרק מתו י"ב אלף זוגות תלמידי' לר' עקיבה על שלא נהגו כבוד זה לזה, אבל מקדשין שאין שמחה אלא בחופה בקידושין בנישואין, ומי שכנס אין בו שום איסור שבעולם.

ואך מנהג בצרפת ופרובינצ' לכנוס (מל"ב) [מל"ג] לעומר ואילך. ושמעתי בשם רבי' ר' זרחיה מגירונדא שמצא כתו' בספר ישן הבא מספרד, שמתו מפסח ועד פרוס העצרת, ומאי פורסא פלגא כדתנן שואלין בהלכו' הפסח קודם לפסח ל' יום ופלגא חמשה עשר יום קודם העצרת וזהו ל"ג לעומר. אב"ן.

ספר מהרי"ל (מנהגים) דיני הימים שבין פסח לשבועות אות ז

ל"ג בעומר לעולם הוא י"ח באייר. ובשחרית א"א תחינה. במגנצא ובוורמיישא אומרים תחינה בל"ג בעומר. אמר מהרי"ל סג"ל אף על גב דאיתא בגמרא דתלמידי ר"ע מתו מן פסח עד עצרת, מכל מקום עושין ביום ל"ג בעומר יום שמחה, משום דמתו רק הימים שאומרים בהן תחינה בשבעה שבועות העומר, וכל יום שא"א תחנה לא מתו, והשתא דל מן המ"ט יום של הספירה, ז' ימי החג, וג' ימים דחל בהן ר"ח, שנים לאייר ואחד לסיון, וז' שבתות, פשו להו ל"ב, נמצא דלא מתו רק ל"ב ימים, לכן כשכלו אותן ל"ב ימים שמתו עושין למחרתן שמחה לזכר.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סב עמוד ב- דף סג עמוד א

ר"ע רעיא דבן כלבא שבוע הוה, חזיתיה ברתייה דהוה צניע ומעלי, אמרה ליה: אי מקדשנא לך אזלת לבי רב? אמר לה: אין. איקדשא ליה בצינעה ושדרתייה. שמע אבואה אפקה מביתיה, אדרה הנאה מנכסיה. אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב. כי אתא, אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי. שמעיה להווא סבא דקאמר לה: עד כמה קא מדברת אלמנות חיים? אמרה ליה: אי לדידי ציית, יתיב תרי סרי שני אחריני. אמר: ברשות קא עבידנא, הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב. כי אתא, אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף נ עמוד א

ר' עקיבא איתקדשת ליה ברתייה (דבר) דכלבא שבוע, שמע (בר) כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה, אזלא ואיתנסיבה ליה. בסיתוא הוה גנו בי תיבנא, הוה קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה, אמר לה: אי הואי לי, רמינא

ליך ירושלים דדהבא. אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אבבא, אמר להו: הבו לי פורתא דתיבנא, דילדת אתתי ולית לי מידעם לאגונה. אמר לה ר' עקיבא לאנתתיה: חזי גברא דאפילו תיבנא לא אית ליה. אמרה ליה: זיל הוי בי רב, אזל תרתי סרי שנין קמי דר' אליעזר ור' יהושע. למישלם תרתי סרי שנין קא אתא לביתיה, שמע מן אחורי ביתיה דקאמר לה חד רשע לדביתהו: שפיר עביד לך אבוך, חדא, דלא דמי לך! ועוד, [שבקך] ארמלות חיות כולהון שנין! אמרה ליה: אי צאית לדילי, ליהוי תרתי סרי שנין אחרנייתא. אמר: הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי. הדר אזל הוה תרתי סרי שני אחרנייתא. אתא בעשרין וארבעה אלפין זוגי תלמידי.

סדר הדורות

ג"א תש"ס ר' עקיבא בן יוסף נולד ג"א
תש"ס והיה ג"ב
(כ"ל) שנה אחר הבית (ג"ד). (ע"ל תת"מ
ותת"פ), יג"ל ע"ל וסיס עבר פניס אחר הבית
ג"ל פנפלים תש"ן :

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פו עמוד א

דאמר רבי יוחנן: סתם מתניתין רבי מאיר, סתם תוספתא רבי נחמיה, סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי רבי שמעון, וכולהו אליבא דרבי עקיבא.

תלמוד בבלי מסכת שבועות דף כו עמוד א

א"ר יוחנן: ר' ישמעאל ששימש את רבי נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה כולה בכלל ופרט, איהו נמי דורש בכלל ופרט, רבי עקיבא ששימש את נחום איש גזם זו שהיה דורש את כל התורה כולה בריבה ומיעט.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כא עמוד א

אמרו עליו על נחום איש גזם זו שהיה סומא משתי עיניו, גדם משתי ידיו, קיטע משתי רגליו, וכל גופו מלא שחין, והיה מוטל בבית רעוע ורגלי מטתו מונחין בספלין של מים כדי שלא יעלו עליו נמלים. פעם אחת [היתה מטתו מונחת בבית רעוע]. בקשו תלמידיו לפנות מטתו ואחר כך לפנות את הכלים. אמר להם: בניי, פנו את הכלים ואחר כך פנו את מטתי. שמובטח לכם שכל זמן שאני בבית - אין הבית נופל. פינו את הכלים ואחר כך פנו את מטתו, ונפל הבית. אמרו לו תלמידיו: רבי! וכי מאחר שצדיק גמור אתה, למה עלתה לך כך? - אמר להם: בניי,

אני גרמתי לעצמי. שפעם אחת הייתי מהלך בדרך לבית חמי, והיה עמי משוי שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים. בא עני אחד ועמד לי בדרך, ואמר לי: רבי פרנסני. - אמרתי לו: המתן עד שאפרוק מן החמור. לא הספקתי לפרוק מן החמור עד שיצתה נשמתו. הלכתי ונפלתי על פניו, ואמרתי: עיני שלא חסו על עיניך - יסומו, ידיי שלא חסו על ידיך - יתגדמו, רגלי שלא חסו על רגליך - יתקטעו. ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי: כל גופי יהא מלא שחין. אמרו לו: אוי לנו שראינוך בכך! - אמר להם: אוי לי אם לא ראיתוני בכך. **ואמאי קרו ליה נחום איש גמ זו - דכל מילתא דהוה סלקא ליה אמר גמ זו לטובה.** זימנא חדא בעו לשדורי ישראל דורון לבי קיסר, אמרו: מאן ייזיל? ייזיל נחום איש גמ זו, דמלומד בניסין הוא. שדרו בידיה מלא סיפטא דאבנים טובות ומרגליות. אזל, בת בההוא דירא. בליליא קמו הנך דיוראי, ושקלינהו לסיפטיה ומלונהו עפרא. (למחר כי חזנהו אמר: גמ זו לטובה). כי מטא התם [שרינהו לסיפטא, חזנהו דמלו עפרא] בעא מלכא למקטלינהו לכולהו. אמר: קא מחייכו בי יהודאי! [אמר: גמ זו לטובה]. אתא אליהו, אדמי ליה כחד מינייהו, אמר ליה: דלמא הא עפרא מעפרא דאברהם אבוהון הוא, דכי הוה שדי עפרא - הוה סייפיה, גילי - הוה גירי, דכתיב יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו. הוויא חדא מדינתא דלא מצו למיכבשה, בדקו מיניה וכבשוה, עיילו לבי גנזיה, ומלוהו לסיפטיה אבנים טובות ומרגליות ושדרוהו ביקרא רבה. כי אתו ביתו בההוא דיורא. אמרו ליה: מאי אייתית בהדך דעבדי לך יקרא כולי האי? אמר להו: מאי דשקלי מהכא אמטי להתם. סתרו לדירייהו ואמטינהו לבי מלכא, אמרו ליה: האי עפרא דאייתי הכא - מדיין הוא, בדקוה ולא אשכחוה, וקטלינהו להנך דיוראי.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ס עמוד ב- דף סא עמוד א

אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר, וכן תנא משמיה דרבי עקיבא: לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד. כי הא, דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא, מטא לההיא מתא, בעא אושפיזא לא יהבי ליה. אמר: כל דעביד רחמנא לטב. אזל ובת בדברא, והוה בהדיה תרנגולא וחמרא ושרגא. אתא זיקא כבייה לשרגא, אתא שונרא אכליה לתרנגולא, אתא אריה אכלא לחמרא. אמר: כל דעביד רחמנא לטב. ביה בליליא אתא גייסא, שבייה למתא. אמר להו: לאו אמרי לכו כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הכל לטובה.

תלמוד בבלי מסכת מכות דף כד עמוד א-ב

וכבר היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל, והתחילו בוכין, ורבי עקיבא משחק. אמרו לו: מפני מה אתה משחק? אמר להם: ואתם מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: הללו כושיים שמשתחווים לעצבים ומקטרים לעבודת כוכבים יושבין בטח והשקט, ואנו בית הדום רגלי אלהינו שרוף באש ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך, לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ור"ע מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו, מקום שכתוב בו: והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים

הלכו בו ולא נבכה? אמר להן: לכך אני מצחק, דכתיב: ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו, וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני! אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה, באוריה כתיב: לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגו'], בזכריה כתיב: עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם, עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה - הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה - בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא, ניחמתנו! עקיבא, ניחמתנו.

פרשת בהעלותך פרק ט פסוק ו-ז

וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טַמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לַפָּנִי מִשָּׁה וְלַפָּנֵי אַהֲרֹן בַּיּוֹם הַהוּא: וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלֵינוּ אָנְחֵנוּ טַמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקְרִיב אֶת־קִרְבָּן ה' בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כה עמוד א

דתניא: ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וכו' אותם אנשים מי היו? נושאי ארונו של יוסף היו.

Riddles of the week

#1

פרשת בהר פרק כה פסוק לה

וְכִי־יָמוּךְ אַחִיךָ וַיִּמָּטֵה יָדוֹ עִמָּךְ וְהִחֲזַקְתָּ בְּאֹזְרֵךְ וְתוֹשָׁב וְחֵי עִמָּךְ:

רמב"ן פרשת בהר פרק כה פסוק לה

וטעם וחי אחיך עמך - שיחיה עמך, והיא מצות עשה להחיותו, שממנה נצטוינו על פקוח נפש במצות עשה. ומכאן אמרו (תו"כ פרשה ה ג) וחי אחיך עמך, זו דרש בן פוטירי שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהם קיתון של מים, אם שותה הוא מגיע לישוב ואם שניהם שותים שניהם מתים, דרש בן פוטירי, מוטב ישתו שניהם וימותו, ולא יראה אחד במיתתו של חברו, עד שבא רבי עקיבא ולמד, וחי אחיך עמך, חיך קודמים לחיי חברך. וחזר ואמר וחי אחיך עמך, לחזק ולהזהיר:

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף סב עמוד א

רבי יוחנן, האי וחי אחיך עמך מאי עביד ליה? - מבעי ליה לכדתניא: שנים שהיו מהלכין בדרך, וביד אחד מהן קיתון של מים, אם שותין שניהם - מתים, ואם שותה אחד מהן - מגיע לישוב. דרש בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו. עד שבא רבי עקיבא ולימד: וחי אחיך עמך - חייך קודמים לחיי חבריך.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כ עמוד א

דתניא: כי טוב לו עמך - עמך במאכל ועמך במשתה, שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן, מכאן אמרו: כל הקונה עבד עברי, כקונה אדון לעצמו.

תוספות מסכת קידושין דף כ עמוד א

כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו - וקשה מאי אדון די לו להיות כאדונו ויש לומר כדאיתא בירושלמי דפעמים אין לו אלא כר אחת אם שוכב עליו בעצמו אינו מקיים כי טוב לו עמך ואם אינו שוכב עליו וגם אינו מוסרו לעבדו זו מדת סדום נמצא שע"כ צריך למסור לעבדו והיינו אדון לעצמו.

#2

פרשת בחקתי פרק כו פסוק לז

וְכָשְׁלוּ אִישׁ-בְּאֶחָיו כַּמִּפְנֵי-חֶרֶב וְרָדְף אֵין וְלֹא-תִהְיֶה לְכֶם תְּקוּמָה לִפְנֵי אֲבִיכֶם:

רש"י פרשת בחקותי פרק כו פסוק לז

ומדרשו וכשלו איש באחיו, זה נכשל בעונו של זה שכל ישראל ערבין זה לזה:

ש"ך יורה דעה סימן קנא ס"ק ו

מייירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור וכדכתב הרא"ש שם דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות שב"ד מצווים להפרישו כ"ש ישראל גדול משא"כ בעובד כוכבי' וישראל מומר שאינו חייב להפרישו תדע שהרי כתב הרב בד"מ דדעת התוס' רפ"ק דעבודת כוכבים כדעת המרדכי שם דשרי ול' הרא"ש רפ"ק דעבודת כוכבים הוא כלשון התוס' שם א"כ לפי דעת הרב יהיו דברי הרא"ש סותרים זה את זה וכן רבינו ירוחם נתיב י"ז ריש ח"ו כתב כדברי התוס' רפ"ק דעבודת כוכבים ובנתיב י"ב ח"ג כתב כדברי התוס' רפ"ק דשבת אלא ודאי כדפי':

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the questions 1 *click here*

Answers to the questions 2 *click here*

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on Previous Shows

Show 133-134- Satmar & Zionism

Comments on the show 1 *click here*

Future Shows

Vaccines 1 *click here*

Show suggestions

1 *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the Show

Hi Reb Dovid,

Fascinating discussion as usual. The one point I would disagree with you is that you stated that there have only been two shul shootings, which is true. However you are not taking into account the recent failed attempts of people trying to carry out shul shootings. Below are links to two such incidents just in the last few months.

<https://www.justice.gov/opa/pr/ohio-man-arrested-terrorism-charge-after-planning-attack-jewish-synagogue>

https://www.washingtonpost.com/nation/2019/04/29/suspect-southern-california-terror-plot-planned-bomb-rallies-authorities-say/?utm_term=.f9c2703e4958

The gunman that opened fire in a Mosque in New Zealand killing 49 people, hated Jews as much as he did Muslims and probably would have shot up a Shul as well if he was able to – https://www.washingtonpost.com/national/boundless-racism-zero-remorse-a-manifesto-of-hate-and-49-dead-in-new-zealand/2019/03/15/3d407c64-4738-11e9-90f0-0ccfeec87a61_story.html?noredirect=on&utm_term=.7820440c19c3

The number of anti-semitic incidents has been on the rise at an alarming pace. To say that Pittsburg & Poway are two isolated incidents would be ignoring what is unfortunately becoming the new reality in America. In Europe Shuls have had armed guards for decades because of anti-semitism

<https://www.jta.org/2018/10/29/global/europe-synagogues-protected-like-fortresses-took-decades-get> .

Michael Friedman

I just finished listening to the latest episode about arming our shuls, and wanted to point out that it seemed to be presented as a binary option of either arming our shuls with guns (via hired guards or training our members to carry), or not doing anything at all.

There is a third option, one which a number of shuls (mostly Modern Orthodox ones, as far as I know) are using: [CSS](#). This is an organization that trains shul members to be unarmed guards standing outside a shul. This serves as a first line in case someone approaching shul is identified, and can attempt to stop/slow them down and contact police immediately. But more importantly, it serves also as a deterrent to those driving by and scouting out a shul (which is often done), as well as keeping an eye open to notice suspicious activity (e.g., mark down license plates and relay them to the police). Such deterrents have been shown to be effective, and I think this is a serious option shul should also consider. (I'm not associated directly with them, other than being trained in one of their courses.)

As explained by R' Goldstein, it's possible that training shul members to be adequately familiar with using guns is unlikely. But this model still provides security and deterrent without presenting the downsides of idolizing guns discussed in your episode.

Kol Tuv, and you should be Zocheh to continue being Marbitz Torah.

Ari Diamond

Comments on Previous Shows

Show 214 - Obesity in the Frum world

Regarding the issue of obesity in the Frum community, attention needs to be given to the fact that if Hechsherim are denied to restaurants that have the Israeli flag, then Kal Vachomer Hechsherim should be removed from all foods containing the poison of SUGAR that destroys the body and kills people no less than heroin or cocaine. The question is whether anyone is listening.

The Hechsherim placed on mass produced manufactured food are a MICHSHOL BIFNEI IVER and even worse. We are in danger from having to rely on Hechsherim on such “food” which is destroying our health in a society of ignorance and lack of true nutritional education.

David Goldman

בית יוסף אורח חיים סימן קנא [ו]

כתוב בארחות חיים (הל' ביהכ"נ אות ז) בשם הר"מ שאסור ליכנס לבית הכנסת בסכין ארוך לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם והסכין מקצרם.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף ו

מותר ליכנס בבהכ"נ במקלו ובתרמילו ובאפונדתו (פי' מיני כיסים תרגום ובילקוט ובתרמיליה), ויש אוסרים ליכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה.

נחמיה פרק ד פסוק טו

וְאַנְחֵנוּ עֲשִׂים בְּמִלְאָהּ וְחֻצֵי מַחְזִיקִים בְּרַמְחֵים מְעֵלוֹת הַשָּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים:

מצודת דוד נחמיה פרק ד פסוק טו

מחזיקים - היו אוחזים ברמחים לשמור את הבונים:

שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן יח

אם מותר ליכנס לבית הכנסת עם רובה או אקדח וכן להתפלל בביתו או בשדה כשהן עליו.

אודות אם מותר ליכנס לבית הכנסת עם רובה או אקדח, וכן אם מותר להתפלל אפילו בביתו כשכלי נשק אלה עמוסים עליו.

(א) הנה באו"ח סי' קנ"א סעיף ו' נפסק וז"ל: ויש אוסרים לכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה עכ"ל. והמקור לדין זה הוא מספר ארחות חיים, וכדמביא כן בבית יוסף בטור סי' זה וז"ל: כתוב בא"ח בשם הר"מ שאסור ליכנס לב"ה = לבית הכנסת = בסכין ארוך לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם והסכין מקצרת וליכנס בכיסו נמי אסור כדאמרינן שלא יכנס להר הבית באפונדתו. והגיה עליו הר"פ מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הראש. ובמ"ס כתוב מי שראשו מגולה לא יוציאו הזכרה מפיו עכ"ל. והא דכותב השו"ע דין זה בלשון ויש אוסרים נראה דלא כוון לומר דיש פלוגתא בזה אלא כזה הוא הכלל שלו דכל מקום שמצא דין שאינו נזכר ג"כ בשאר פוסקים כותב כלשון הזה. וכדכותב הסמ"ע בחו"מ סי' ט"ז סק"ח, והסכימו לזה גדולי הפוסקים כיעו"ש בפ"ת סק"א עיין שם.

(ב) ובאמת יש מקור מפורש לדין זה גם בגמ', והוא ממה דאיתא בסנהדרין ד' פ"ב ע"א: ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש. ומבאר היד רמה דההוכחה היא מפני שכתוב ויקם וכו' ומשמע שלא היה מצוי לו אלא לאחר עמידתו מתוך העדה. וקשה לכאורה על האו"ח והב"י שלא ציינו מקור לזה

מגמ' הנ"ז. ויש לומר דהו סברי דאין הוכחה ברורה מזה גם לענין כניסה לביהכ"נ כי היד הדוחה יכולה לדחות ולומר דשאני בית המדרש דקדושתו יותר חמורה מקדושת בית הכנסת כנפסק בטור ושו"ע או"ח ריש סי' קנ"ג. והתבוננתי שהמהר"צ חיות בהגותו על הש"ס בסנהדרין שם מתמה בכנ"ל עליהם שהעלימו עין להביא מקור מגמ' שם דמוכח דאף לביהמ"ד דקדושתו קלה מבהכ"נ אסור ליכנס בכלי זיין כ"ש בבהכ"נ, ונשאר בצ"ע. אבל תימא על תמיהתו וביותר עמ"ש דביהמ"ד קדושתו קלה מביהכ"נ, דקאזיל בזה בתר איפכא, וההלכה ברורה היא דקדושת בית המדרש חמורה מקדושת ביהכ"נ וכנ"ז, וממילא מתורץ גם עצם קושיתו וכנ"ל. ומצאתי בספר רוח חיים על או"ח להגר"א פלאגי ז"ל שכבר עמד בדבריו להשיג בכנ"ז על המהר"צ חיות עיין שם.

(ג) עכ"פ למדנו מהאמור לתרי שאילתא דנן, דאין נכנסים לביהכ"נ בסכין וכלי זיין, וכדכתוב באו"ח ובשו"ע בלשון שאסור ליכנס לבית הכנסת. וגם לרבות שאסור להתפלל אפילו בבית כשהם עליו, דזיל בתר טעמא, שמנמקים הטעם לפי שהתפלה מארכת וכו'. ונימוק זה שייך בכל מקום שמתפלל מכיין שמיית עת תפלה היא לו שמארכת ימיו וכו'. ובביהכ"נ אסרו להכניס אפילו שלא בשעת תפלה בהיות וסגולתה העצמית של הבית כנסת היא להאריך ימיו של אדם כדאיתא בברכות ד' ח' ע"א.

(ד) אלא דיש עדנה לדון בהדין של אקדח כשהוא מכוסה ונתון בנרתיקו, וגם בהדין של רובה (ובזה גם אקדח) כשאינו טעון כדורים ואינו מוכשר לפעולתו כפי מה שהוא, אם גם באופן זה אסורה הכניסה לביהכ"נ והתפלה בהם או לא, ונבאר הדברים.

דהנה הט"ז בסק"ב מקשה על השו"ע דנקט בלשון בסכין ארוך, ומשמע דבסכין שאינו ארוך אין חשש זה, ואילו בסי' ק"פ גבי ברהמ"ז = ברכת המזון = אסור שיסאר על השלחן מחשש זה של אינו דין שיניף המקצר על המאריך כל סכין שהוא, ומתרץ דשאני ברהמ"ז דלא בעי אלא לכסות הסכין בזה יש אפשרות לכסות כל סכין, אבל כאן דנצטרך לסלק ממנו הסכין לגמרי וזה טירחא יתירה לסלקו וכו' ע"כ לא הטריחוהו בזה רק סכין ארוך שאין בו צורך כ"כ ע"ש.

למדנו מדברי הט"ז דס"ל לומר שהאיסור הוא רק בסכין ארוך בדויקא אבל בסכין קצר לא אסרו, ורק לפי טעמו בזה שכותב לחלק מפני שבארוך אין בו צורך כ"כ אבל הקצר צריכים אותו בתכיפות משמע שזה שייך רק בסכין שמשתמשים בו לכל מיני צרכים, ולא כן בכלי זיין שמיוחדים רק למלחמה ואין בהן צורך כלל לביהכ"נ בכה"ג לא חילקו ואסור אפילו בכלי זיין קצרים. אולם אילו יכלנו להוסיף ולהסביר שלכן נקט השו"ע רק סכין ארוך מפני שקסמך גם על הלימוד מקרא שמצינו בזה בגמ' סנהדרין ולכן אסר רק ארוך דומיא דרומח דקרא, אז היה מקום להתיר כל שאינו ארוך אפילו בכלי זיין.

ומצאתי בספר יפה ללב על או"ח ח"א סי' קנ"א אות ט' שכותב באמת להסביר בכאמור דטעמייהו דהאוסרין הוא מההיא דסנהדרין ולכך כתבו בסכין ארוך שהוא כלי זיין כמו רמח שהוא ארוך כמ"ש בגמרא ע"ש, וא"כ יש מקום להתיר לפי"ז גם כלי זיין קצרים כאקדוח וכדומה.

(ה) ברם ראיתי בספר שבלי הלקט ה' חוה"מ סי' רל"א דמדי דברו שם בדברי רב שמן בר אבא במו"ק ד' י"ח ע"א דקאמר: הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בי מדרשא בחולו של מועד וקלינהו לטופריה בשיניה וכו' ואם יש

להוכיח מזה דבכלי אסור ליטול בחוה"מ =בחול המועד=, כותב לדחות דאין להוכיח מזה לאיסורא, משום דאמרין בסנהדרין וכו' מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש ועל כן לא נמצא סכין בבית המדרש דכלי ברזל אפילו כל שהוא נקרא כלי זיין כדאיתא התם תניא ר' אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהברזל ממת בכל שהוא לפיכך לא נתנה תורה שיעור עיין שם, ובדומה לזה כותב גם הר"ש בן היתום על מו"ק שם כיעו"ש. הרי דקסברי בפשיטות להראשונים הנ"ל שהלימוד מקרא דויקח רומח הוא לאו דוקא על בדומה לו ממש אלא הוא לימוד על כל סוגי כלי זיין הממיתים שאין להכניסם בביהמ"ד וסכין וכלי ברזל אסור אפילו בכל שהוא. ויהא קושיא מזה גם על הט"ז שכתב לחלק בין ארוך לקצר. אם לא שנאמר לחלק בזה בין ביהכ"נ לבין ביהמ"ד, ונאמר דביהמ"ד שאני שקדושתו יותר חמורה ולכן אסור אפילו בכל שהוא, ומשא"כ ביהכ"נ שקדושתה יותר קלה שם נחתין חד דרגא ומחלקין בין ארוך לקצר. ושוב י"ל ממילא גם כנ"ל.

(ו) אולם גם אם לא נתפוס לחלק בכנ"ז בין ביהכ"נ לבין ביהמד"ר ונאמר בזה זיל בתר טעמא שזה מאריך הימים וזה מקצר, (וכדכותב בדומה לזה גם בספר מעשה רוקח על הרמב"ם פי"א מתפלה ה"ה עיין שם), מ"מ נראה לי לחדש אליבא דכו"ע ולומר דזאת מיהא בעינן שיהא בדומה לההיא דרומח שהמכשיר כשלעצמו כפי שהוא יהא מוכשר לקצר ימים, כסכין וכדומה, אבל כל שהמכשיר זקוק לעזרה נוספת לתפקידו כרובה ואקדח וכדומה הזקוק לכדורים שיורה בהם, אזי אם הוא ריק מכדורים יש לומר דמותר ליכנס בו בביהכ"נ ובביהמ"ד בהיות והוא כשלעצמו כפי שהוא כעת אינו מסוגל לקצר ימים, ואפילו אם במקום שני בחגורתו שעליו מחזיק גם כדורים מ"מ לא משנה הדבר לאסור בהיות שכל אחד כפי שהוא בנפרד אינו יכול לקצר ימים.

(ז) ובספר יד אהרן בהגב"י ראיתי שכותב לתרץ קושית הט"ז דאין סתירה מההיא דברהמ"ז משום דמה שכתוב ארוך דמשמע לאפוקי קצר דמותר, היינו כיון שהיו מכוסה דומיא דברהמ"ז, אבל ארוך אינו יכול לכסותו, משו"ה דוקא ארוך אסור וקצר מותר ובב"ה דיכול לכסותו אפי' שיהיה ארוך אסור סתם סכין עיין שם. ויוצא לנו מזה שבעיקר תלוי הדבר באם הסכין מכוסה או לא, דבמכוסה שרי אפילו בארוך ובמגולה אסור אפי' בקצר, והאו"ח אורחא דמילתא נקט דארוך קשה לכסותו וקצר נקל לכסותו, ונלמד מזה איפוא גם בנוגע לכלי זיין דכל שהוא מכוסה מותר, וא"כ אקדח שנתון תמיד בנרתיקו נרתיק - העור צריך להיות מותר ליכנס בו לביהכ"נ בכל גוונא, וגם רובה אם יכסהו כולו במעיל עליון או בטלית צריך ג"כ להיות מותר.

(ח) אלא דראיתי במור וקציעה להיעב"ץ ז"ל שכותב בעיקרו ג"כ לחלק כחילוקו של היד אהרן הנ"ל, דנראה דקפיד אסכין ארוך דוקא, דמיירי בארוך כל כך שיוצא ונראה מתחת בגדיו כעין סכין של שחיטה או חרב החגור על ירכו מעל למדיו שזה ודאי גנאי הוא ודרך קלון אבל בסכין קצר שמכניסו בתיק ומצניעו בכיס מגולה מתחת למדיו לית לן בה, אלא דלאחר מיכן כשמוסיף לכתוב שעי"ז מתורצת קושית הט"ז מוסיף אמריו וכותב וז"ל: אלא סכין ארוך דווקא הוא דאסור משום דא"א לכסותו שלא יהא נרגש לעין שאפילו הוא נתון בחיקו נראה הוא מתחת למדיו עכ"ל, ומהוספת דברים אלה נראה דס"ל להיעב"ץ דכיסוי מועיל רק בגוונא דכשהוא מכוסה אינו בולט ונראה כלל, אבל כל שגם אחרי שמכסים אותו הוא נרגש ומכירים בו לא מהני אפילו אם הוא מכוסה בעצם, ולפי"ז לא יהני ברובה כיסוי כנ"ל בהיות שנרגש מתחת לכיסויו, וכן לא יהני באקדח מה שהוא נתון בנרתיקו אלא צריכים גם לכסותו בבגד באופן שלא יהא נראה ונרגש כלל.

(ט) וכדעת היד אהרן שכל שהוא מכוסה מותר בכל גוונא יש סייעתא מדברי האליהו רבה סי' קנ"א סק"י שכותב וז"ל: בראש מגולה כו' כ"כ ב"י על מ"ש א"ח שהר"מ מחה לילך בסכין ארוך או עם כיסוי לב"ה ז"ל והגי' עליו הרי"ף דאין לחוש כי אם בגילוי ראש ע"כ, והוא תמוה דלא נזכר מידי בדברי א"ח מגילוי ראש, ועיינתי בכלבו ד' י' שהעתיקו בזה הלשון. מיהו אין לחוש כ"א בגילוי ע"כ, וכ"ה בתשב"ץ סי' ר"ב, ופשוט לדעתי דקאי על סכין וכיסו דדוקא כשהם בגלוי אבל כשהם מכוסה מותר ולא איירי כלל מגילוי ראש וזה תימא על בעלי ש"ע ולבוש ואחרונים עכ"ל. הרי דפשוט ליה להא"ר לבאר שכוונת הא"ח לאסור רק כשהוא מגולה, אבל כל שהוא מכוסה בכיסוי אחר מותר אף על פי שהסכין ארוך ובולט. ולפי דברי הא"ר מתורץ בפשוטו גם קושית הט"ז, ד"ל דנקט סכין ארוך משום החידוש שישנו בזה שאעפ"כ מועיל כיסוי, אבל כל שאינו מכוסה אסור אפילו בקצר, ועיין מ"ש בזה גם הערוה"ש סעי' י' ע"ש, אמנם בברכ"י כותב להשיב על השגת הא"ר על הב"י ועל ביאורו, אבל אין בהם כדי הכרעה כיעו"ש, ומאידך מפרש שם הברכ"י דכוו' ה"ר פרץ להשיג על כל עיקר דינו של הר"מ ולהתיר בכלל הכניסה לביהכ"נ בסכין עיין שם. ויעוין במ"ב שמביא ג"כ בקצרה דברי הא"ר.

(י) ובצפייתי צפיתי בספר מטה יהודה על או"ח למהר"י עייאש ז"ל וראיתי כי דרך מיוחדת לו בתירוץ קושית הט"ז, ובאשר דאיכא למשמע מיניה הלכתא גבירתא לנידוננו אעתיק בזה לשון תירוצו, וז"ל: ואין צורך לזה (לחילוקו של הט"ז) דהתם דהשלחן דומה למזבח וכתוב לא תניף עליהם ברזל בסכין כל דהוא מיקריא הנפה, משא"כ כאן חשיב כתופס כלי זיין לילחם ואין דרך לילחם אלא בסכין ארוך משא"כ בסכין קצר אינו אלא כחפץ בעלמא ולא שייך קיצור בזה הקטן דאין דרך להלחם בו ותדע דהרי לא אסרו אלא ליכנס בו לביהכ"נ אבל אם מתפלל בביתו והוא תחוב בחגורתו משמע דשרי אפילו בסכין ארוך, והיינו דבביהכ"נ אית ביה תרתי אם מפני שהסכין מקצר אם מפני כבוד ביהכ"נ, ועוד דאין איסור זה דסכין ארוך פשוט שהרי סיים הארחות חיים והובא בב"י וז"ל מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הרא"ש ע"כ, דמשמע דקאי אין לחוש גם אסכין ארוך ולא אכיסו בלבד, וכיון שכן די לך חידושו שאין להחמיר כי אם בארוך ולא בקצר עכ"ל.

למדנו מדברי המטה יהודה שבעיקרו סבר ג"כ לחלק בזה בין ארוך לקצר, אבל סברת חילוקו בזה הוא מפני שבסכין ארוך הדרך להלחם בו אבל סכין קצר אינו אלא כחפץ בעלמא, והיינו שעומד לשימוש לדברים אחרים, ולפי הסבר זה יוצא לנו שאבל בכגון נידוננו בכלי זיין כרובה ואקדח שכגדולים כן קטנים הדרך להלחם בהם ולא עוד אלא שמיוחדים רק לכך ואינם מוכשרים לתשמיש אחר צריך להיות אסור להכנס אתם לביהכ"נ. ושמענו גם קולא מדברי המטה יהודה דס"ל שיסוד האיסור בזה הוא רק בביהכ"נ. אבל כשמתפלל בביתו פשיטא ליה דשרי להתפלל כשהסכין תחוב בחגורתו אשר במתניו ואפי' אם הוא ארוך, וא"כ ה"ה דצריך להיות מותר אפילו ברובה ובאקדח, דזיל בתר טעמא דס"ל דאסור רק בביהכ"נ דאית ביה תרתי מפני שהסכין מקצר וגם מפני כבוד ביהכ"נ.

אולם מסוף דבריו של המטה יהודה משמע דס"ל דבכל גוונא אין להחמיר כי אם בארוך בהיות וגם בארוך איכא פלוגתא (דמפרש כוונת פלוגתת הר"פ כפירושו של הברכ"י) ולכן אמרינן בזה אין לך אלא חידושו. ויתכן עוד שעל עצם החילוק בין מכוסה לבין מגולה ג"כ לא פליג המטה יהודה, אלא שבא בדבריו לומר שאין צורך לזה.

(יא) ומאידך יש מקום להנדז על דבר היתרו של המטה יהודה להיות חגור בסכין ארוך כשמתפלל בביתו, דמדברי האו"ח משמע שהקפידה בזה הוא ביסודו מפני שהתפלה מארכת ימיו של אדם וכו', וכנ"ל בראש דברינו, והיינו שנימוק האיסור בזה הוא בגלל התפלה, וזה שייך איפוא גם כשמתפלל בביתו, וזה שנקט בית כנסת, יש לומר דאורחא דמילתא נקט ששם הוא מקום תפלה, וביותר י"ל שנקיט ביכ"נ לאשמעין חידושא ששם אסור ליכנס אפילו שלא בשעת תפלה ואפילו כניסה בעלמא שלא לשם תפלה בהיות והמקום מיוחד לתפלה, אבל בשעת תפלה ס"ל שפיר דאסור אפילו בכל מקום שנמצא, כי התפלה מארכת וכו', ופשוט.

(יב) כמו"כ יש לזכור מה שהבאנו לעיל אות ה' מהשב"ל"ק והר"ש בן היתום שהיה הדבר פשוט להם שאיסור הכנסת כלי זיין וסכין בביהמ"ד הוא בכל שהוא, וכעת התבוננתי שבעצם משמע דס"ל כדבריהם גם הרא"ש במ"ק שם סי' כ' שכותב בלשון: מדאמר ש"מ תלת ה"ל למימר ש"מ ד' ונימני ליה בהדיהו, ומדלא אמר הכי ש"מ דבגוסטרא מותר והא דשקלינהו בשיניה משום דהוה קאי בבי מדרשא דליכא גוסטרא, ולפיכך לא מהני ליה בהדיהו. ולהכי איצטריך למימר דהוה קאי בבי מדרשא כי היכי דלא נגמר מיניה דבגוסטרא אסור עכ"ל. ונראה ברור דכוונת הרא"ש במ"ש דלכא גוסטרא בבי מדרשא ובמה שמוסיף לבאר שמשו"ה איצטריך למימר דהוה קאי בבי מדרשא וכו', הוא לומר בכנז"ל בשבה"ל והר"ש בן היתום, משום דאסור להכניס כל כלי ברזל בבי מדרשא, ומשום כך כשהזכירו שהוה קאי בבי מדרשא ידעין שלא היה במציאות שיהא לו שם גוסטרא, ולכן ליכא למילף מזה כלל איסורא לנטילת צפרנים בחוה"מ בגוסטרא. ויעוין עוד בספר יפה ללב שם שמביא בשם המקובלים ז"ל שאין לתת עליו שום דבר של ברזל בשעת התפלה ע"ש, וכפי שראינו יש לזה מקור גם בתורת הנגלה מדברי הראשונים הנ"ל, ואולי כוונתם להוסיף שלא לשאת כנ"ז בשעת התפלה אפילו שלא בביהכ"נ.

סיכום: מכל האמור נראה להלכה בנידון שאלתנו; א, באין צורך ולא טורח מיוחד אין ליכנס ליבהכ"נ ברובה ואקדח, ויש להסירם ולמוסרם לשמירה בחוץ. ב, כשאין אפשרות לעשות זאת יש להתיר הכניסה בהם באופן שלא יהיו ממולאים בכדורים. ומה טוב גם לכסותם בבגד עליון או טלית. ג, אם אין אפשרות להוריקם מהכדורים יש להתיר בכיסוי לבד כנ"ז ובמיוחד יש להתיר בכזאת באקדח שנתון בנרתיקו וגם אינו מורגש כלל כשמכסים אותו. ד, האמור יש להחמיר בשעת התפלה גם כשמתפלל בביתו או על פני השדה.

(יג) כל הדברים האמורים המה שלא במצב של חירום וכוננות ועמידה על המשמר מפחד האויב, אבל כשנמצאים במצב כנ"ז והחייל ואיש המשמר עומדים על משמרת הבטחון ואיש חרבו על ירכו, אין לחזר כלל אחר הקל קל תחילה. ויש לו להתפלל עם כלי זיינו עליו וכן ליכנס בביהכ"נ"ס, ורק יש לו להשתדל להסירם מעליו ולשימם בסמוך לו ולכסותם, אם אפשר, ולא יפריע לו הדבר בתפלתו, או לכסותם בבגד עליון או בטלית כשהם עליו.

ובכלל יש גם סברא לומר שלחייל העובד בצבא קבע וכן לשוטר קבוע לדידם הרובה או האקדח נחשבים כאחד מבגדיהם שמלובשים, וכדמצינו בגדולה מזו להערוה"ש בה' שבת סי' ש"א סעי' נ"א שכותב לומר סברא כזאת לגבי הוצאה בשבת כיעו"ש ואכמ"ל.

שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן רי

ע"ד קונטרסו אשר שלח אלי אשר העריך מערכה בנדון השאלה שבאה עליו מק"ק לונדון במעשה שאירע שם באחד שחלה בחולי האבן בכיסו והרופאים חתכו כדרכם בעסק רפואה במכה כזו ולא עלתה לו תרופה ומת ונשאלו שם חכמי העיר אם מותר לחתוך בגוף המת במקום הזה כדי לראות במופת שורש המכה הזאת כדי להתלמד מזה בהנהגת הרופאים מכאן ולהבא אם יקרה מקרה כזה שידעו איך יתנהגו בענין החיתוך הצריך לרפואה ושלא להרבות בחיתוך כדי למעט בסכנת החיתוך אם יש בזה איסור משום דאית ביה ניוול ובזיון להמת הזה או אם מותר משום דאתי מיניה הצלת נפשות להבא להיות מיזהר זהיר במלאכה זו על תכליתה וכו'. אבל אני תמה הלא אם זה יקרא אפילו ספק הצלת נפשות א"כ למה לכם כל הפלפול והלא זה הוא דין ערוך ומפורש שאפילו ספק דוחה שבת החמורה ומשנה מפורשת ביומא דף פ"ג וכל ספק נפשות דוחה שבת ושם דף פ"ד ע"ב ולא ספק שבת זו אלא אפילו ספק שבת אחרת ע"ש. ואמנם כ"ז ביש ספק סכנת נפשות לפנינו כגון חולה או נפילת גל, וכן במס' חולין שם גבי רוצח הפיקוח נפש לפנינו וכן אפילו לענין ממון שם במס' בב"ב ההיזק לפנינו אבל בנדון דידן אין כאן שום חולה הצריך לזה רק שרוצים ללמוד חכמה זו אולי יזדמן חולה שיהיה צריך לזה ודאי דלא דחין משום חששא קלה זו שום איסור תורה או אפילו איסור דרבנן שאם אתה קורא לחששא זו ספק נפשות א"כ יהיה כל מלאכת הרפואות שחיקת ובישול סמנים והכנת כלי איזמל להקזה מותר בשבת שמא יזדמן היום או בלילה חולה שיהיה צורך לזה ולחלק בין חששא לזמן קרוב לחששא לזמן רחוק קשה לחלק.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף סג עמוד א

לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת, ולא בתריס, ולא באלה, ולא ברומח, ואם יצא - חייב חטאת. רבי אליעזר אומר: תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים: אינן אלא לגנאי, שנאמר: וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה.

שו"ת מהרי"ק סימן קלז

ונניח כל זה דפשוט ש"ל דהסמ"ק לית ליה כולהו הני סברות כדי לישבו ואפילו היו ראויות להאמר לכשנבא ליישב ולתרץ מחמתו וכן כתבת גם אתה. ואם באנו ליישב הקונ' ודאי שיש ליישב דרבותא אשמעין למינקט איסור שבת וכן למינקט בכהאי גוונא דשקול אספסתא וכו'. דאף על גב דהויא מלאכה שאין צריכה לגופא וליכא איסורא כ"א מדרבנן אפילו הכי יהרג בשדי לנהרא דהא רבא ס"ל כר"ש לענין מלאכה שאינה צריכה לגופא כדפסק ר' יצחק מההיא דריש פרק נוטל:

ערוך השולחן אורח חיים סימן שא סעיף נא

ולכן לא יצא איש לא בסייף אפילו חגור במתניו שבחול יוצאין בו כך ולא בקשת בכה"ג ולא בתריס שהוא מגן על ראשו וגופו מפני השונא ולא באלה שהוא מקל של ברזל ולא ברומח שנושא אותם בצד הגוף כדרך בעלי

מלחמה ואם יצא חייב חטאת והטעם מפני שדברים אלו אינם תכשיטין בעצם אלא לבעלי מלחמה הרי הם כבגדיו אבל בסתם בני אדם הרי הם משא [כ"מ מפי ה"ר עובדיה במשנה פ"ו מ"ד ע"ש] ולכן הבעל מלחמה כמו העובד בצבא המלך הם כבגדיו.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף א

כל הכלים נטלים בשבת חוץ ממוקצה מחמת חסרון כיס, כגון סכין של שחיטה או של מילה.

שו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן קמח

נשיאת נשק בשבת לאנשי הצבא

מכתבך קבלתי, ומה ששאלת אודות נשיאת נשק בשב"ק שהחוק מחייב זאת לאנשי הצבא. סתמת ולא בארת, דזה ודאי אם הוא לשמירה ולהגן דשרי, ועיין עירובין מ"ה ע"א, ובשו"ע בסי' שכ"ט ס"ו, וברמ"א מהאו"ז ואפי' לא באו עדיין אלא רוצים לבוא, והוא שם באו"ז בהל' שבת סי' פ"ד אות י"ג וזל"ק, מיהו כשפעמים יראים ושומרים את העיר שמא אז מותר וכו' אף על פי שעדיין לא באו מותר ללבוש כלי זיין לשמור ולעשות קול בעיר כדי שלא יבואו דאין מדקדקים בפק"נ עיין שם. אבל כשאינו בכה"ג, זה ג"כ פשיטא דשלא לצורך אסור לשאת ולטלטל, אך כשחוק המלכות מחייב שיטלטלו וכלי זיינו יהיה עמו, יש לדון במקום שיש עירוב משום איסור מוקצה, ובמקום שאין עירוב משום איסור הוצאה.

(א) והנה לענין מוקצה, הכלי יריה הוי כלי שמלאכתו לאיסור, ואפי' לאיסור דרבנן הוי מוקצה, עיין פמ"ג סי' ש"ח בא"א סק"ה מהא דשופר עיין שם, ולצורך גופו ומקומו שרי, אלא שמחמה לצל דהיינו שא"צ לטלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגנב אסור, כמבואר שמה בס"ג. אבל כשחוק המלכות מחייב לשאתו וכשימצאוהו כשאינן נשקו עמו ענוש יענוש, ודאי לא גרע מלצורך גופו שצריך לעצם הטלטול, וזהו תכליתו שיהיה עמו ודו"ק.

ויש לצדד ג"כ מסימן של"ד סעיף ב', דלספר התרומה סי' רכ"ו במקום פסידא אין לחוש לאיסור מוקצה ושרי לטלטל מעות להציל מאנסים, אמנם במג"א שם סק"ג דדייקא כשהדבר בהול וחיישינן שיבוא לידי איסור דאורייתא עיין שם, ובמשנ"ב סק"ו ובביאה"ל שם בד"ה דבמקום, לגבי כרמלית. ואפשר דגם בני"ד יוכל לבוא ע"י המניעה לקצת סכנה וכאשר נבאר להלן, ואפשר דיבוא עי"ז לכמה חילולי שבת, והגם שהתם מחמת בהול הוי כמזיד והכא יהיה רק אנוס, מ"מ אפשר שאין לחלק ודו"ק היטב בזה. וצערא דגופא ודאי לא גרע מפסידא דממונא, ועיין ב"מ נ"ח ע"ב ר' יוחנן בשם רשב"י וכו' רא"א זה בגופו וזה בממונו ודו"ק, והארכתי כבר בזה, ובפרט בחששות הנ"ל בטח לא גרע מפסידא, ולזה במקום שיש עירוב יש מקום להקל בכה"ג אם מחייבים כן.

(ב) וראיתי בספר משנה לחם להגר"י עמדין בשבת פ"ו מ"ד, דלר"א במתני' שם דאמר תכשיטין הן לו, אף שמהני לאפקועי מחטאת מ"מ הוי מוקצה מחמת דמלאכתו לאיסור, וגם יש בהם משום מוקצה דחסרון כיס דומיא דאיזמל ודכוותיה עיין שם. ולא זכיתי להבין דבה"ק שיש לומר הני דמתני' הוי מוקצה דחסרון כיס, והרי מבואר הוא בשבת קכ"ג ע"ב וברש"י שם בד"ה חצינא, דכל הני קפדי עלייהו משום דמיפגמי ומקצה להו בידיהם, ועיי"ש בתוד"ה וסכינא דסכין ששוחטין בה שמקפיד שלא תיפגם, והיינו שמחמת התשמיש עלולים להתקלקל,

משא"כ הנך דמתני' קשת ותריס וכו', י"ל שלית בהו הנך טעמי, ואולי י"ל דמ"ש המשנה לחם וגם יש בהם, היינו שמהן יש סייף ורומח דעלולים להתקלקל, כמו סכין שגם להרוג ולפגוע באחרים הם בקל מתקלקלים, וזה דוחק לפענ"ד.

והנה לדברי א"ז בברכה משולשת שהבאתי לקמן, ע"כ דלר"א מותר לכתחילה, ועי' בשבת קל"ח ע"א בגמ' מי איכא מידי דרבנן מחייבי חטאת ור"א שרי לכתחילה, ועיי"ש ברשב"א דרבנן דרבים הם מחייבי חטאת ור"א שרי ליכא למימר, וע"כ דהכא רק פטור אבל אסור. ובמאירי במתני' דלר"א דתכשיטין הן מהני מיהו לאפקועי מחטאת עיין שם, ומ"מ אין ראייה מזה דהוה גם מוקצה דח"כ.

ג) וראיתי בשו"ת זרע אמת ח"ג סי' ל"ב, שנשאל על התקנה כי כל איש יחוייב לעמוד על המשמר ולסבוב את העיר כולם אחוזי חרב, אם מותר כן בשבת לסבוב על המצפה לילך בחרב שלופה בידם בדרך הילוכם, ומה דינו של קנה השריפה לישא על כתיפם, והשיב דמעיקרא דדינא הוי כלי שמלאכתו לאיסור ולכן אין לטלטלו ויש לעשות כל טצדקי לאישתמוטי, ולבסוף כתב שהוא בעצמו השתדל אצל המלכות לבטל הגזירה והשיבו לו הגם שדבריק טובים מ"מ יש בהמון העם העכו"ם חזות קשה ולכן אינם רוצים לבטל החוק, ומ"מ אין כדאי להכניס עצמנו בספק סכנה משום איסור טלטול מוקצה עיין שם. ולכאורה משמע מזה דאין להתיר בכה"ג כלי שמלאכתו לאיסור. אמנם הרואה יראה דהתם נשאל אם יש לעשות תקנה כזאת, וע"ז השיב דמדינא אסור משום דמלאכתו לאיסור הוא, ולכן יש לעשות כל טצדקי כדי להיפטר, וגם הוא השתדל אצל המלוכה בעת שדנו על התקנה ולא עלתה בידו, אבל אה"נ אחרי שכבר נגזרה הגזירה ויענישו לכל מי שלא יציית, בודאי דמותר לטלטלה דהוי לצורך גופו וכנ"ל ודו"ק.

ועיין במנורה הטהורה סי' ש"ח בקני המנורה ס"ק ט', דתפילין יש אופן לטלטלם רק לצורך מקומו דלצורך גופו לא משכח"ל כיון שאסור להניחם, וע"ע שם בס"ק ט"ו מש"כ, ובשו"ת אבני נזר או"ח סי' ת"א שכ"כ עיין שם, אבל בשו"ע הרב סי' ש"ח סעיף י"ט דתפילין לצורך גופו היינו כגון לשמרו מן המזיקין עיין שם, וכ"כ במשנ"ב שם ס"ק כ"ד, וי"ל דבזה תליא אי בכה"ג דהוי לשמרו מעונש מיקרי לצורך גופו ודו"ק.

וביותר י"ל דבזמנינו דרוב הנושאים הנשק אינו אלא כדי להטיל אימה, ואדרבה אסור לפעול בהם, י"ל דהוי ככלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר, ובמג"א ש"ח ס"ק י' מהשלטי גבורים דדינו ככלי שמלאכתו להיתר, משא"כ בנידון של הזרע אמת הנ"ל דהשאלה היא אם מותר לישא חרבם ושאר דברים כדי לפעול בהם בעת הצורך, הוי כלי שמלאכתו לאיסור גרידא ודו"ק. ועוד יש טעמים ברורים להתיר ומפאת חולשתו לא יכולתי להאריך בזה ודו"ק.

שולחן שלמה

חשיב צורך גופו כיון שאינו עושה בו כלום, מ"מ הכא עדיף טפי משום דעצם הטלטול הוא הגורם להטיל אימה, וגם בדברי המגן אברהם נ"ל דכתב לפי דברי הבית יוסף אבל הוא עצמו אפשר סובר דחשיב צורך גופו, ולא גרע משמחת יו"ט שכתבו התוס' בשבת - דף ס' ע"א ד"ה לא - גבי סנדל המסומר דהו"ל צורך גופו, וגם כתבו בעירובין דף ס"ט ע"א ד"ה כיון, דלצחק בו תינוק הוי נמי צורך גופו, וגם ביארתי במקום אחר דלצורך מקומו הוי נמי כצורך גופו.

וכיון שכך חושבני דהו"ל ככלי שמלאכתו להיתר הואיל ועומד גם להפחדה ועיין בביאור הלכה - סוד"ה קורדום לחתוך - דאפילו אם רוב תשמישו לאיסור, אם עומד גם לתשמיש היתר - לא רק לבסיס של היתר כמו קרייה - הו"ל כלי שמלאכתו להיתר וה"נ גם כאן, ואף הכדורים שבתוכו כיון שההפחדה היא גם על ידם הו"ל כחלק מהאקדה, ולא דמי לנר שמן ופחילה דהוי בסיס לשלהבת, דשאני התם דהשלהבת הוי מוקצה גם כשהוא על הנר, משא"כ הכא בשעה שהכדור בתוך הרוכה הו"ל כחלק ממנו ומותר שפיר לטלטלו בעודו בתוכו, ואפשר גם כשהוא מחוץ לאקדה.

לחבירו, מ"מ נתינת מתנה חשיב שימוש שכלי עומד להשתמש בו, משא"כ הצלה מחמה לצל לא קרי שימוש, וכדחזינן דצורך מקומו הוא היתר מיוחד שאינו כלול בצורך גופו. ויותר מזה מצינו דהמאירי והרשב"א - שבת דף קנ"ד ע"ב - ותוספות בפסחים - דף ר' ע"א ד"ה כופה - לא התירו לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כדי למנוע היזק או צער^ל או לכסות חמץ, ולכן גם בהשבת אבידה אע"ג דקעביד מצוה מכל מקום כמו שאסור בטלטול לבעל האבידה כך גם אסור לאחרים^ל וליכא שום מצוה. וכן הדברים מכוארים בחידושי הרמב"ן - ב"מ דף ל' ע"א - "דכל שכשלו אינו רשאי, בשל חבירו נמי אינו רשאי".

ומ"מ מסתבר דרובה או אקדה מותר לטלטלו כדי להפחיד בו את הרואים ולהטיל בהם אימה - דמסתבר דשלא בשעת מלחמה רוב תשמישם רק להרתיע -, משום דהפחדה שפיר חשיב כצורך גופו - וכעין זה מצינו במנחת שבת - סי' פ"ח ס"ק כ"ז - על דבר המטריה אף שמלאכתו לאיסור מ"מ עומדת גם לישא אותה דרך כבוד או להשען עליה -. ואף להמגן אברהם ס"ק י"ח דסובר שטלטול נר לכבוד הכנסת התינוק לבית הכנסת לא

כז. ובלבד שיהיו ראויים לשום מלאכה. מעולם לא אמרתי לאיש מילואים שצריך להתייצב בשבת, שאקדה גרידא או מחסנית גרידא דינם כשברי כלים, שהרי הם עומדים תמיד לפרק ולהחזיר, אך נכון הדבר לומר שרובה או אקדה דינם כמלאכתם להיתר, ^מע כי הם

עומדים בעיקר להטלת אימה ופחד, אך גם בזה אין שום חילוק בין יש בו מחסנית או לאו.

ואע"פ שעיקר ההפחדה הוא מפני שעומד ליריה, והיריה עצמה הרי אסורה פרט לפיקוח נפש ממש, מ"מ סו"ס הוא עומד להפחדה. ואף אם לא אמרינן דהוי צורך גופו, מ"מ מצינו מפורש בים יששכר על התוספתא בביצה (דה"ס כ"ז, א') שמתיר לכפות כלי שמלאכתו לאיסור על הנר, או להוציא תפילין מהחדר כדי להיתר תה"מ. ולמש"כ לעיל שפיר דגם אקדה או רובה חשיב כצורך גופו ולכך שרי, אף אי נימא דחשיב כלי שמלאכתו לאיסור.

שׁוֹת אִיחַ לְהַלְכוֹת שַׁבַּת סִי שׁא

פִּימָן ל"ב

לֵה הַנִּלְסִי שׁא

לְמַטְבוֹה

שאלה הנה נא בעיר הזאת עיר שיש בה עירוב חקפתן כי כל איש מבין כ' שנה נמעלה על פן כ"ה שנה יחזיקו (נכרי) כלם יחד יבואו לנבוא העבודה באופן שכל לילה ולילה תשעה מהם אשר ע"פ הגורל יבאו יחזיקו לעמוד על המסמר ולכבד את העיר בשונקים וברחובות כלם אחזיקו חרב אף כי אינם מלומדי מלחמה לבעבור תשקוט הארץ וישבית שאנן מעיר ולא ישמע בה קול קריאה שומע מזכבי נשודי לילה. הנה כי כן אחר שלפטעמים יקרה שכלל ס"ק יפול הגורל על איזה יחזיקו לשמור פקודתנו זאת משאז נאין איש פועל אותנו נכמו כן אירע בדבר הזה בעבור הנבוא המדינית אשר מקרוב יבוא עת פקודתה ולא יוכלו היהודים מלט ממנה ולעמוד במקום פטור ויבטרונו לשאת הסרב ועוד רעה חולה כי ישאנו משא בכתף קשה הסריפה: שאנל ישאלנו אם יוכלנו לפי הדין לילך בחרב שלופה בידם בדרך הלכום על המנ"פה נאת"ל דלא אם יוכלנו מיהא לילך. בהשבת-החרב אל תערה חגורה על מתניהם נאין בר-משום מוקנה ומה דינו של קנה הסריפה הכל שכ"מה. ועל זה צידד מע' הסנאל איזה דדרי' נזכיר תשובתי אליו:

תשובה ראיתי מ"ש כת"ר להוכיח במיפסר איכור לסטנל כלי מלחמה בשבת ואיכור חזירת הארץ על מתניו ואפי' בחצר המעורבת מהא דכתב הר"ן עלה דמתני' ולא בסרינון ולא בקפדא דאע"ג ראינו חייב חטאת דרך מלבגש נוכח מ"מ לפתחילה לא יבא משום דבר' פיננא למלחמה ע"ש נממלא אף בסויף חגור במתניו אסור אף במקום מעורב משום דרך הצאה למלחמה עיין בלבגש סי' ש"א ס"ו ובאליה רבה סס ס"ק ס"ג ועוד דהני פלי שאלאכתנו לאיסור דאסור לסטנל אפי' אם הוא תחוב בדרך פל"ט פס"ו ש"ח נבדק כל אמרי פינ.

אך מה שנידד להסיר שלא למחנת במי שרונס לסטנל משום דאין בידינו להעמיד משפטי התורה על תלם כמ"ס הרמבם בפכ"א מה' הנהדרין ננסתייע ממ"ס הרב הגדול מהרי"ב סנאל דבריו בפסד יצחק ערך ג"ע דף ס"ג

דמקא הכי משום דהנה"מ שלהם היו בשדנית נאמרי' בשבת דף ק"ב כנס בשדה מי איכא ע"ש נמסתמא היו יושביש שס כל הלילה לא הנה מתרמי להו כנס להכדיל דלא הנה שייך התם תקנת רבנותינו לסדרם על הכנס והכר כתב הסור בסו' רב"ח כנס באופן נו"ל נאין לא מתרמי ליה כנס כשיראה האש ויבנה לאורו יברך במה"א ע"ש משא"כ במקרא מגילס וכדומה דעתיד להכדיל על הכנס דנדאי אין לנ לצטל תקנת חכמים שתקנו לסדרם על הכנס ועדי בשמים דאחרי כתבו כ"ו מנאקי להר"ב תורת חסד בתפנ' שבבוק המפתחות בריס ספרו שנס הנה העלה ד"ין לברך במה"א קודם קריאת המגילה אע"פי שכהנה לאור הנה אלא ימתין לסדרם על הכנס וישב הצרי' דברכות הכל ע"ד האמור ובהרבה דברים בענין זה כיוונתי לדעתו הרחבה כאשר יר' אל עין הקורא והנאני ולא עוד אלא שהוסף בסוף דבריו נו"ל וכן שאלתי לכל בעלי הגדה שנוכחי' ללמוד לאור הכך כליל מש"ק והסיבו לי שכן מנהגם תמיד נשכן קבלו מרבים ונכבדים וכו' וכן ראוי להורות עכ"ד דפ"ח נחמדא שמים נחמדאין מילוי נתנו לא מידי כד"ן: אח"כ ראיתי ש"נת בית דור ח"א סי' תנ"א שנסה אחר דעת האינורים

* לברך ברכב במ"ה קודם את"ה קריאת המגילה ע"ש נמ"מ * גם הר"ב באמן שמואל עדיין במקומי אני עומד בסו' י"א שניין הרב חי"ד להעתיק לברכה אחר קריאת כב"י והגור ח"א כלל המגילה על סדר הברכות ג' סי' כ"ה והפירש שנסן על הכנס מהשעמים שכתבתי: כלל ג' סי' ב' נהבית סקטן ישמעאל בהן יהודה במכהני ארגיל בדף ק"ו ע"ד כולם כאחד ס"ל לברך במ"ה קודם המגילה אבל הרנאה יר' דעפ"י הדברים האלה של הרב אדמ"ג ז"ל אין בכל דבריהם ז"ל הכרע נא"כ אנו אין לנו אלא דברי מנ"ר נפטרט שעיינונו רנאות שכל מנאוי שכת נוכסו לישנות מהכר בלא ברכה ולכדורה אח"כ על הכנס נכמ"ס הנה ז"ל נאין לשנות דכל השמעה עליו ראיס ללמד נכמ"ס הר"ב דב"ש בפי' קכ"ח דאחר שהביא שס כל הסברות להחזיק במנהג הכנסנים לקרנא המגילה נאח"כ להכדיל והראיות ג"כ לנהנים בהיסך העלם שהכל תלוי כפי המנהג עו"ד וענין ג"כ בשלמי יבגור ס' חתוכה נפורים סי' ד' פנר' הדעתו נוסח לברך במה"א אחר המגילה על סדר הברכות על הכנס כפסק מורנו הרב ז"ל:

סי'

שׁוֹת אִחַ לְהַלְכוֹת שַׁבַּת פִּי שֵׁנָא

והרבה ראשונים. ואחרונים לחכמים למחנות ועני ע"פ פליגי בזה נסברי דאין לנו אכן דאיתי ג"פ דבריש למשק עמנו לענוש בעוברי המנדים לזה בכרכי יוסף בשביל חשש שיבא לתרנות סי' ת"ח ע"ד:

רעה כמנח ג"פ בפחד יחזק בפסקי' המודפסים שם אף החולקים ע"ז אינו אלא מחשש שתנא תקלה ונתר גדולה של המרה מאי ללא שייך בג"ד אבל כל זה מש' שאינה כריכה לג"ד דבענין דדור הרע הזה אין שום פנים למחנות בעוברי עבירה לפי הדת ניתנה שכל א' כיסור בעיניו יעשה בענין הדת נשפוט א' לא יוכל למחנות ואע"ג דפסק הת"ד בסו' רע"ג דאם טרנו לא' על עבירה עבור הסר עונש על מי שיחזיק הכירי דכריך ליכנס בספק עונש לקיים דתינו נפקין הפ"ע י"ד סי' סל"ד כמ"ח נגד זה זה הביא שם הרמ"א משם תסו' מסר"י נו"ל אע"פ שחייב אדם למחנות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחנות נתפס באותו עון מ"מ אין אדם חייב להנציח ממנו ע"ז ולכן נהגו להקל למחנות בעוברי עבירה שיש לחוש שיהיו עומדין על נפשנו וממנו ע"כ נכן בדין דהא ענתת תנחומה הוא עשה לחוד ופתבג הרא בר נהרס"בא הנבא דבריהם בבי א"ח סי' תר"נ דלקיים עשה אינו חייב לבזבז אפילו שלים ממכסיו כדמנח מ"מ בפ"ק דב"ק דף ע' אהא דאמרי' במנח עד שלים דפריך אינומא שלים ביתו אלא מעתה אי איתרמי ליה תלתא מנתא ליתבי לכנליה ביתיה ע"ש נה"ס משום דאינו חייב להביא עמו לדי עניות בשביל קיום עשה דעני חסוד כמת אבל בלא תעשה כל הון ביתו יתן קנדה שיעבור נפקנש הרמ"א בסנה ע"ש: גם מ"מ להתיר מטעם איבה לע"ד אין זיווג נדמיונו עולה יפה דאמ יעבור על כל איסורים דרבנן משום איבה אבל האמ' הוא דע"כ לא שייך מעמא דאיבה אלא דנקא לענין לשאת ולתת עמהם בית חנם דהוא ביוני נבא ליה שאלו חוששים אותם לעוברי אלילים מלבד דאיכא ג"כ מעשים אחרים לפתיר נמ"ש התנ' בריש ע"ז ע"ש נכן מה שהתירו לילד הנכרית משני חשש איבה היינו משום דג"ו הוא נבא ליה להס' שאנו חוששים אותם כבהמות ויאן אנו מרחמין עליהם ונדע דע"כ לא סרי' הס' לילד הנכרית אלא דנקא בחול כדאיתא בע"ז דף כ"ג נב"ד סי' קנ"ד פ"ג נה"ס משום דבשבת ליכא איבה משום דיכולה לנ' כשי' דין דממרי שבתא מחללין עליהם שבתא נה"י ע"ש נא"כ בל"ד דאית

ס"ג דאם אשה פרנצה מבוטת לסמיר אין עונשוין אנתה על זנותה כרי שנה תמיר נכן מ"מ להתיר משום איבה והביא ראיה מ"מ ז"ל דעכשיו מותר לשאת ולתת עמהם בינם חנם משום איבה כמ"מ בי"ד סי' קמ"ח סי"ב נמ"מ שם צמ"י קכ"ד ס"ב דמילדת ישראלית מילדת את הנכרית פשיט חשש איבה עכ"ת ד לא שמיעא לי נלא ירד צונו הדל בשום א' מאלו הדברי' שכתב כת"ר דאז מ"מ להתיר שלא למחנות משום מ"מ הרמבם דאין בדינו וכו' ודאי לאו כלל הוא למרוד בקנח רבה להתיר שלא למחנות ביד עוברי עבירה מטעם זה דפרי הרמבם גופיה פסק בפ"א מה' שבתת העשור דין ז' דכשים שאוכלות בעי"כ עד חשיכה לפי שאין יודעת שיש איסור בדבר אין ממחין בידן שלא יבואו לעשות במורד שהרי א"א שיהיה שומר בכל בית נהנה להן וכו' נכן כל הדומה לזה ע"כ וכתב הה"מ דמ"מ נכן כל הדומה לזה הכונה כל שאינו מפורש בתורה ונהגו בו היתר ומסר לכל ע"ש וכתב הרא"ש בי"ט דף ל' דהיינו דנקא כשיודע בודאי שלא יקבלו ממנו ע"ש נבא"ח סי' תר"ח אלמא דנקא בכה"ג דאמרי' דאין ממחין בידן אך דאזי אש תבוא האשה לישראל אם מותר לאכול בעי"כ עד חשיכה ב' לה שאסור גליסרה אם לא תקבל נא"כ הכא בכ"ד באז לישראל אינו היה בדינו לייסר ההנשאים היינו חייבים לייסרם ואפי' באיסור דרבנן מרדין העובר כמ"מ בפסחים דף כ"ב דמכרים למי פמולול בי"ט ב' ע"ש נבא"ח סי' תנ"ג אם לא שהא שנגב כמ"מ בתסו' המכ"מ ח"ג סי' קמ"ט ועוד דמבואר מרברי הרמבם כ"ל דנקא לפי שאין מציאות להעמיד שומר בכל בית ובית לייסרם

מש"ה כתב * דמוטב שיהי את"ה פונגים וכו' הא אם היה * עיון מ"מ בכלל זה דמוט' מציאות לעכ"ב היינו חייבים וכו' הרב המחבר ז"ל לעיל להפרישם מאיסור ולהכריחם בסי' ה' ועל מה שלחלק על כך ואין זה ענין עם וכו' מדעתו הרחבה שם מ"מ הרמ"בם בפ"א מה' בין נשים לאנשים הן עתה הנהדרין הכל דהתם מירי מציאתי תנא רבה דמסייע לענין יסובת בע"ד והעד' ליה ה"ה מהר"ש בתשובה דא"ב עמידה לא לכתחילה ח"א פ"ס מ"ג שכתב נו"ל ונס' נתן טעם להתיר לסלק ובנשים אפי' באיסורא דארוי' המחלוקת כמ"מ שם הרמ"בם בהדיא גם מ"מ כת"ר מתסו' מהר"ב בק מלבד דהא מילתא קליא באפלי רברבי דהרבה דאיכא איסורא היה להם להס' נהרבה לחכמים

שׁוֹת אִיחַ לְהַלְכוֹת שֶׁבַת סִי אִשׁ

מִשָּׁא מְלַעֲבֹד בֵּינָם הַשְּׁבֵת בְּטַלְמֹל כְּלֵי מַלְחָמָה לֹא יִשְׁמְרֵךְ יֵצֵא לֹג לְעֵבֹד בְּחֻזְקוֹ הַיּוֹם הַנִּשְׁתִּי מַעֲבֹדֵי וְעִבְדוֹתָי בְּכַתֵּב לְפָנֵי הַמִּמְנֹנִי עַל הַנִּבְחָ בְּעֶרְוֶךְ לְפָנֵיהֶם שׁוֹהֵג גִּבֹּר הַדַּת נִיתְּנָה בְּדַתָּה הַחֲדָשָׁה קִנְיָטִיטוֹנִי כִּינִי בְּלַעֲזִי כָּל אִי יִהְיֶה רִשְׁאֵי לְקִיּוֹם תִּנְרַת אֲלִיקוֹ וְלֹא יִהְיֶה כְּפִנִי לְעֵבֹד עַל דַּתְּךָ נֹאִיכְ לְמַה יִּכְנַפְּנִי אֲנִיכְנִי לְשִׁאֵת כְּלֵי מַלְחָמָה בְּשֶׁבֶת שֶׁהֵנָּה כִּנְדִי דִּתִּינִי נְלִמָּה לֹא כִּהִיִּם רִשְׁאֵיִם לְהַחֲלִיף יוֹם שֶׁבֶת בֵּינָם אַחַר נֶגֶם הַשִּׁיבֹנִי לִי אֲמַרִּים הַמַּרִּים לְאֲמֹר רֹאֵה דְפָרִיךְ עֹנֻבִים וְנִכְנָחִים וְשׁוֹמַעֵי אֵינִי לְהַסֵּ לְפִי שִׁים בְּהַמְנִן הַעֵם חֲזוֹת קָשָׁה שְׂרֹנִי עִכְפֵּי שֶׁהִיבְדִים הַמַּנִּיעֵי לְהַסֵּ לְעֵבֹד יוֹם שֶׁבֶת יַעֲבֹדוּ תַחַת הַשֶּׁבֶת כְּמוֹ שֶׁהֵם עֹבְדִים תַּחַת הַשֶּׁבֶת בֵּינָם אִירִם נִישׁ הַכֵּנָה בְּדַבָּר נֶגֶם קָנַת יְהוּדִים חִילֹנִי פִּנִי שֶׁלֹּא אֲחֻזִּיק בְּתוֹמָתִי וְשֶׁאֲחֻזֹּר אֲנִלִי כְּתִבִי מִפְּנֵי הַסִּכָּנָה וְהַנִּזְרָכָתִי לְהַפְּסִיב אַחֲרַי יִמְכִּיר מֵאַחַר שְׂרָאִיתִי שִׁים סִכָּנָה בְּדַבָּר נֹאִינִי אִיבֹר טַלְמֹל מִנְקָה כְּדֹאִי לְהַכְנִים עֲנַמְנִי בְּסַפֵּךְ הַכֵּנָה מֵאַחַר שֶׁאֵינִי כֹנְנָתָם לְהַעֲבִירָנִי עַל דִּתְּיִנִי אֲלֹא לְהַכָּתֵב עֲנַמְנִי כִּי כֵן יִצָּאֵה הַדַּת שֶׁכָּל אִי חֲזוֹב לְעֵבֹד בֵּינָם הַמַּנִּיעֵי לֹא נִזְכָּרְטוּ דְכָבֵר מִיִּלְתַּנִּי אֲמֹרָה דֹאֵף אִם שִׁינִי יִכְנָלִים לִיכְנָל בְּהַנְחָתָה הֵנֶן רַב יוֹם פְּנִים לִנִי דֹאֵף שִׁינִי חֲזוֹבִים נִזְכָּרְטוּ וְכַמְשָׁל וְעִבְדִי שְׂמַתִּי לְמוֹן פִּי עַד יִשְׁקִיף גִּירָא הֵי מַשְׁמִים נִישְׁלַח עֹזְרוֹ מִקְדָּם לְחִיּוּעַנִי לְקִיּוֹם נִכְנִי תִנְרַתִּי אִכִּי־רֵי.

כֹּאֵם הַקִּי יִשְׁמַעֲלָ בְהֵן סִיטוֹ חֲנוּתָם פֶּה מִזְדֹּנָה יַעֲזֹר הַיּוֹם יִנְדֵּי לְכַשִּׁיִּים הַתְּקַכְח־חֵי

סִימֵן לִג

לֵה הַנִּלִי סִי שׁוֹת

לְמַנְטוּבָה

בְּהִיּוֹת שְׂשִׁנֵי יְהוּדִים הַסֵּ מִן הַמַּנְיִים לְאֲנָשֵׁי עֲנָה וְאִתְרַע מִיִּלְתֵּא שֶׁהַנְּקָבָה מֵהֵם יוֹם שְׂמַחָה נִשְׁשֹׁן בֵּינָם סִי אִי אֲשֶׁר בִּג הַנְּלִכִים כָּל אֲנָשֵׁי הַעֲנָה בְּקִרְוֹן לְמִקְוֵם הַנּוֹעַד שְׁלֵהֵם לְכַבֹּד וְלִתְפָּאֵרַת וְאֲנָשֵׁי הַעֲנָה רֹנִים שֶׁגַם הַסִּנִי יְהוּדִים יִלְכּוּ גַם הֵמָּה בְּמִרְכָּבָה בְּכֵן כְּשֶׁאֲנִל כְּשֶׁאֲלֵ מַעֲמַדִי אִם יוֹם הַנִּרְאָה לְכִיתֵר בְּאֲשֶׁר חֲנֻשָּׁים שִׁהִיָּה קָשָׁה הַדָּבָר לְאִישׁוֹתְמוֹטִיָּה מְכִיּוּבָה.

חֲשׁוּבָה תִּכְנֵן בְּפִיִּם דְּבִישָׁה דֶּף לִנִי נֹאֲלֵנִי סֵן עֲנַמְנִי שֶׁבֶת לֹא עֲנִלִין בְּאִילִין וְלֹא רֹכְבִין עַל נְבִי כַּהֵמָּה

לֵן שְׂמַחָה מַשְׁנֵם אִיסוּר שֶׁבֶת לֹא שִׁיךְ שְׂמַחָה דְאִיבָה וְקִיִּל וְנַעֲתָה יוֹם לִנִי לְעַשׂוֹת כָּל טַנְדִּיקִי לְאַשְׁתַּמּוּטִי כַּפְשִׁין:

אֲבָן בִּי אִם צְרִיךְ לְהוֹנִיחַ הֵנֶן רַב עִיִּי לְהַכְנָל וְאִפִּי כָּל הֵנֶן בִּיתִינִי כְּמוֹ בְּאִסוּר לִי אִנִּי דִילְמָא כֹּאֵם דְּכּוּיִן לְיִכָּא אֲלֹא אִיסוּרָא דְרַבְנִין לֹא עֲדִיף מַעֲשֵׂה וְבִחְמַת כֶּךָ הִיתָה דַּעֲתִי כְּמוֹ אֲלֹא שְׂמַחָתִי לְרַדִּיכּוֹ חֵיִל עִי קַמִּיִּי דְפַכְּק דְאִפִּי בְּאִיסוּרִי דְרַבְנִין כָּל הֵנֶן בִּיתִינִי יִתֵּן מַשְׁנֵם דְּעוֹכֵר כָּלֹא תַסְמוֹר וְכִנִּי דְכָל גִּזְרֵת דְרַבְנִין אִהִיא קִרָּא אֲסַמְכֹהֵנּוּ עִיִּי וְנִדְעַתִּי כִּי קִי הֵנָּה לֹא מִסְתַּבֵּר כָּלֹל שִׁהִינִי אִיסוּרִי דְרַבְנִין חֲמוּרִי מַעֲשֵׂה דְאִיסוּרִיִּי אִם לֹא שְׂמַחָה דְרַבִּי אֲוִיל בְּשִׁיטַת הַרְמַבַּם נֶגֶם הַמַּנְתָּה כְּשׁוֹרֵט אִיִּי וְכַמְשָׁל מַנְוִי קַעֲדִי דְסִיִּל דְכָל אִיסוּרִי דְרַבְנִין הֵם בְּגוֹלָם כָּלֹל דֹּאֵף תַּסְמוֹר לְפִיִּי יוֹם לְקִיּוֹם תַּסְמוֹר רַבִּיִּי הַנִּלִי מַשְׁנֵם דְּכּוּיִן דְכָל אִיסוּרִי דְרַבְנִין הֵם תַּחַת לֹאֵן דֹּאֵף תַּסְמוֹר וִיִּל דְהוֹלִי כְּשֶׁאֲרֵי לִיִּי שֶׁבֶתְנֹרָה דְחִיּוּב לִיתֵּן כָּל הֵנֶן בִּיתִינִי קִדְּשׁ שִׁיעֲבֹדֵי אֲבָל לְדַעֲתָה רַמְבַּםִּין וְדַעֲיִמִיָּה דְסִיִּל דְמַנְתָּה דְרַבְנִין הֵנֶן מַמַּשׁ דְרַבְנִין אֲלֹא דְאֲסַמְכֹהֵנּוּ אֲקִרָּא דֹּאֵף תַּסְמוֹר לְרַמְזוֹ בְּעִלְמָא וְדֹאִי הַדָּבָר פְּשׁוּטָה לֹאֵן יִתְכֵן לִנִי דְמַשְׁנֵם דְאֲסַמְכֹהֵנּוּ אִיסוּרִי דְרַבְנִין אֲלֹאֵן דֹּאֵף תַּסְמוֹר וְהִינִי חֲמוּרִי מַמַּנְתָּה עֲשֵׂה דְאִיסוּרִיִּי וְאִיִּי כִּינִין דְרַבִּי הַמַּפְרָשִׁי חֲנִלְקִי עַל הַרְמַבַּם מִמִּילָא כִּי דֹאִי לְחֻשׁ בּוֹס לְמַשׁ כִּרְדִּיכּוֹ כִּינִין דְרַבְרֵי אֲוִיל בְּשִׁיטַת הַרְמַבַּם וְלֹא עֹזֵר לֹא דֹאֵף לְדַעֲתָה הַרְמַבַּם אַחֲרֵי כְּשִׁיקַת כְּפֹת רַגְלֵי הַרְדִּיכּוֹ כְּלַעֲדִי דִּילִין דְבִרְבִּי מִנְכָּרְחִים נוֹשׁ מַשְׁנֵם דֹּאֵף אֲתִיִּי כְּדַעֲתָה הַרְמַבַּם דֹּאֵף אִיסוּרִי דְרַבְנִין הֵם תַּחַת לֹאֵן דְלִיִּי עִכְזִי מֵאַחַר דְמַנְיִנִי דְהִיקְלֵנִי בְּהֵן רַבְנִין טוֹבָא לְדַעֲנִין סְפִיקָא דְרַבְנִין אַחֲרֵי דְאֲוִילִי בְּהֵן לְקַנְלָא מַשְׁאִיכְ בַּמַּעֲדֵי דְאִיסוּרִיִּי דְאֲוִילִי בְּסְפִיקָא לְחֻמְרָא כְּדֹאֲמַרִּי סְפִיקָא אִיִּי נִיבִיב חֲנוּר כְּפִיקָא קִיִּי אִינִי חֲנוּר כְּמַשׁ כְּפִי מִי שְׂמַתִּי נֶגֶם כָּל מַעֲדֵי דְאֲוִילִי בְּסְפִיקָא לְחֻמְרָא וְכַמְבַּרְחֵר הִי דְהַחֲמוּרִי בַּמַּעֲדֵי דְאִיסוּרִיִּי טְפִי מֵאִיסוּרִי דְרַבְנִין אַעֲזִי דְאֲסַמְכֹהֵנּוּ אֲלֹא תַסְמוֹר אִיִּי מֵהִיכָּא תִיתִי לִנִי לְדַעֲנִין זֵה כַּחֲמוּר בְּטַלְמֹל מִנְקָה חֲזַר מִבִּיטוּל מַעֲדֵי דְכַבִּיטוּל מַעֲדֵי אֲוִיל חֲזוֹב כָּל הֵנֶן בִּיתִינִי אֲתַמַּהֵם בְּאִנְפֵן דְדְבָרֵי הַרְדִּיכּוֹ בְּלַעֲדֵי וְעִכְפֵּי בְּמִקְוֵמִי אִינִי עֹמֵד דְאִפִּי אֲתִיִּי לְדַעֲתָה הַרְמַבַּם יִהְיֶה מִקְוֵם לְדְבָרֵי וִיִּל מַמַּשׁ לְדַעֲתָה הַרְמַבַּם וְדַעֲיִמִיָּה דְפִלְנִי אֲהַרְמַבַּם אֵינִי מִקְוֵם לְדְבָרֵי כָּלֹל וְכַמְשָׁל: וְהוֹאִיל וְאִתָּא לִידִין דִּין עַסְקָ בֵּינִי כִּנְיִי בֵּא מִן הַמַּנְדְּעִיָּתִי וְלְפָנֵים לְאִיסוּרֵי לְמַר יוֹם שְׂעֵבֵר בְּמַחֲקִי נוֹשׁ דְּגִיִּי סִיִּי אִיךְ יִנְחָא יִצְאֵה נִזְרָם קָשָׁה שֶׁלֹּא יִכְלֹל מַלְטָה מַשָּׁא

הַדְפָּסָה בְּרוֹלוֹצִיָּת מִסְד - לְהַדְפָּסָה אִיכּוֹתִית הַדְפַּס יִשְׂרָאֵל מִן הַתְּכֵנָה זֵרַע אֲמַת - ג כְּהֵן, יִשְׁמַעֲלָ בֵן אֲבֵרָהִם יִצְחָק עֲמוּד מַס: 88 הוֹדְפַס עִיִּי אוֹצֵר הַחֲכָמָה

ביאור הלכה סימן שח סעיף ג

קורדום לחתוך וכו' - במשנה חשיב שם עוד מגירה לגור בה את הגבינה ועוד כמה דברים עי"ש והנה רש"י פירש שם שהוא סכין מלא פגימות ומשמע לכאורה דמגירה ממש אין חילוק בין גדולה לקטנה דבכולהו מקפיד שלא יפגמו ומיחד להו מקום והוא בכלל מסר הגדול שנזכר שם במשנה אכן מפירוש המשניות להרמב"ם משמע דמגירה קטנה הוא רק בכלל כלי שמלאכתו לאיסור וצ"ע בטעם הדבר. ודע דכתב הפמ"ג והעתקתיו במ"ב דכלי שרוב מלאכתו לאיסור הוא ג"כ בכלל כלי שמלאכתו לאיסור והביא ראייה מרשב"א לענין קדירה עי"ש ולענ"ד היה נראה דזה דוקא אם עיקרה הוא רק למלאכת איסור ורק לפעמים משתמש בה להיתר ולענין זה יש ראייה מקדירה דמשמע מרשב"א דהיא כלי שמלאכתו לאיסור דעיקרה נעשה לתבשיל אבל אם דרך הכלי להשתמש בה לשניהם ורק שלאיסור משתמשין בה יותר מנלן דמקצה דעתיה מניה דהלא עשויה למלאכת היתר ג"כ וצ"ע:

רש"י דברים פרשת כי תצא פרק כב פסוק ה

לא יהיה כלי גבר על אשה - שתהא דומה לאיש כדי שתלך בין האנשים, שאין זו אלא לשם ניאוף: ולא ילבש גבר שמלת אשה - לילך ולישב בין הנשים:

רש"י מסכת נזיר דף נט עמוד א

תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה - וזה שמצינו ביעל אשת חבר הקיני שלא הרגתו לסיסרא בכלי זיין אלא כמו שנאמר ידה ליתד תשלחנה (שופטים ה).

ילקוט שמעוני שופטים רמז נו

ידה ליתד תשלחנה, אין יד אלא שמאל, שנאמר אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואומר למה תשיב ידך וימינך, ואומר והיה לאות על ידכה. זהו שאמר הכתוב ידיה שלחה בכישור זו יעל שלא הרגתו בכלי זיין אלא ביתד, דכתיב ידה ליתד תשלחנה, ומפני מה לא הרגתו בכלי זיין, לקיים מה שנאמר לא יהיה כלי גבר על אשה:

תלמוד בבלי מסכת נזיר דף נט עמוד א

רבי אליעזר בן יעקב אומר: מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה? ת"ל: לא יהיה כלי גבר על אשה.

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יב הלכה י

לא תעדה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו או שתגלח ראשה כאיש, ולא יעדה איש עדי אשה כגון שילבש בגדי צבעונין וחלי זהב במקום שאין לובשין אותן הכלים ואין משימים אותו החלי אלא נשים הכל כמנהג המדינה.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עה אות ג

ובהא דבישוב גוש עציון ובעוד ישובים כאלה שהם סמוכים לערבים שיש בהם הרבה שונאי ישראל ורוצחים ימ"ש שנחוץ לכל אחד מישראל כשיוצא לדרך לשאת עמו נשק, אם יש להתיר גם להנשים שמצד איסור הלאו דכלי גבר על אשה אסור להם לישא כלי נשק כדאר"א בן יעקב בנזיר דף נ"ט, במצב כזה לישא כלי נשק קטן הנקרא אקדח, ומפרש כת"ר נכדי דבמקום דאיכא חשש פקו"נ פשיטא שמותר, אבל שהאינשי חשבי שאין בזה סכנה מטעם שעכ"פ יד ישראל תקיפה, וגם אפשר להם שלא לצאת ממקום הישוב ואם נחוץ לנסוע לאיזה מקום יסעו רק עם אנשים הנושאים נשק, אבל מאחר שהוא דבר קשה לפניהן להתנהג שלא כדהורגלו אם יש להתיר להם באופן זה, וכתב טעמים להתיר מזה שבט"ז סימן קפ"ב סק"ד כתב דרך נוי וקשוט אסור אבל אם עושה כן מפני החמה והצנה וגשמים ליכא איסור וכן כתב הש"ך בשם הב"ח וכלי נשק זה אינו כלל דרך קשוט ונוי אלא להגן על עצמן, וגם שאין בזה ענין יציאה למלחמה דאין כאן ענין מלחמה שהוא בצבור אלא שעושות למקרה בעלמא כשנוסעות בדרך, וגם שאין דרך הצבא במלחמה בכלי נשק קטן כזה אלא בכלי נשק גדולים, הנה מצד טעם הט"ז והש"ך בשם הב"ח דדרך נוי וקשוט אסור, הוא רק בבגדים וקשטים והעברת שער, אבל הלאו דאיכא ללבוש כלי זיין ולצאת למלחמה אין זה כלל ענין נוי וקשוט אלא שהוא איסור אחר שאיכא ג"כ בכלל לאו זה משום דגם לבישת כלי זין ויציאה למלחמה הוא ג"כ רק כלי גבר הן שאיסור זה אינו נוגע ליפוי כלל אבל לבישה זו ויציאה זו היא רק כלי גבר ואסור לאשה ללבושם, ובתרגום יונתן על החומש תרגם שאסור לאשה ללבוש ציצית ותפילין משום שהם תיקוני גבר אף שג"כ לא שייך לנוי וקשוט משום דכל ענין כלי גבר אסורין על אשה, אך באלו שהם מצד לבישה על הגוף למטרת לבישה הוא שייך לנוי וקשוט ושייך לחלק בהן שבאופן מקרה שחם ביותר או קר ביותר אין זה סתם לבישה הנאסר דרך נוי וקשוט, אבל בהא דכלי נשק ובגדי מצוה כציצית ותפילין אף שלא שייכי לנוי וקשוט אסירי.

ואדרבה יש מקום לומר דאיסור לבישת כלי זין לנוי וקשוט יהיה מותר אם עצם הכלי זין יהיה דבר שהוא נוי, דר"א וחכמים שפליגי בשבת דף ס"ג שלר"א הם תכשיטין ולחכמים אינן אלא לגנאי הוא לענין שלבישת כלי זין להראות כאיש חיל וגבור הראוי לילך למלחמה יתחשבו תכשיטין שר"א סובר שהוא בחשיבות תכשיטין שמתפארין בזה שהוא איש גבור הראוי למלחמה וחכמים סוברין שהוא גנאי, וראיה לזה מהא דעל מה שהשיב ר"א מהא דהקשו לו חכמים וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה הן בטלין לימות המשיח השיב לפי שאינן צריכין שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב והקשה הגמ' ותהוי לנוי בעלמא והשיב אביי מידי דהוה אשרגא בטיהרא, ואם עצם כלי זין הם דבר נוי להחשב תכשיטין לא היה זה שום תירוץ, אלא הוא משום דעצם הכלי זין אינן דבר נוי וקשוט אלא מה שנראה בהם איש חיל וגבור הראוי למלחמה הוא הנוי והקשוט, שלכן כיון שבימות המשיח לא יהיו מלחמות ולא יהיה שום צורך בגבורת אדם אין בענין גבורה שום התפארות כמו שאין שום חשיבות לשרגא בטיהרא. אבל כשיהיה איזה דבר מכלי זין דבר שהוא יפה הראוי להתיפות ולהתקשות /ולהתקשט/ בו מצד החפץ לא מצד ראיית גבורה בזה לא פליגי ולכו"ע הוא תכשיט, אף שאיכא סברא לומר דכיון דראוי גם למלחמה הוא לחכמים דבר גנאי אף שהוא יפה ונוי להתייפות מצד נוי ויופי דהחפץ דכיון דניכר שהוא מכלי זין דמלחמה הוא גנאי גדול מהנוי ויופי שבו ונתבטלה הנוי והיופי שבו בראיית דבר הגנאי שבו, לא מסתבר לעשות פלוגתא רחוקה כזה ואם יהיה דבר נוי ויופי לכו"ע הוא תכשיט, שלכן כשתלבש אשה כלי זין כזה שהוא דבר נוי ויופי להתקשט ולהתייפות בו ככוונתה בלבישת שאר תכשיטין היתה מותרת משום דאיסור לבישת כלי גבר דאמר

ראב"י על כלי זין הוא כשלושת למלחמה וכה"ג דמלחמה דוקא כשרוצה להתראות כגבר היוצא למלחמה, וזהו אפשר פירוש למלחמה שאיכא בברייתא בנזיר בלשון ראב"י. ומוכרח לכאורה לפרש זה דהא הרמב"ם בפ"ב מע"כ ה"י כתב באיסור דלא תעדה אשה עדי האיש גם שלא תלבש שריון וכתב הכ"מ שהוא משום דפסק כראב"י שמשנתו קב ונקי והשמיט הא דאראב"י לא תצא למלחמה וכן הוא בש"ע יו"ד סימן קפ"ב סעי' ה', שא"כ לא מפרשי כלל הא דאמר ראב"י למלחמה בכלום ומה שכת"ר נכדי כותב שיציאה למלחמה עצמה הוא ג"כ מכלל לאו זה דלא יהיה כלי גבר לא הוזכר זה ברמב"ם ובש"ע, אבל ודאי הא נשי לאו בני מלחמה נינהו כדאיתא בריש קידושין והאיסור דבקרוא שנכתב סתם הוא רק על לבישת כלי זין לא מסתבר כלל שיהיה נאמר הלאו דלבישת כלי זין דוקא באם יארע שאשה תצא למלחמה ולכן מוכרח להרמב"ם דהוא לפרש שאיסור לבישת זין מקרא דלא יהיה כלי גבר הוא דוקא בלבישה בביתו בשעת שלום כצורך ודרך הלבישה דאנשי צבא בלמחמה /במלחמה/ שהוא להגן כשיפול איזה גזלן ורוצח בבית ובדרך שאף בעת שלום שייך זה, שאשה אסורה ללבוש מאיסור כלי גבר אבל אם הוא לנוי וקשוט מחמת שכלי הזין הוא דבר יפה ליכא משום כלי גבר בכלי זין.

ונמצא דסתם בגדים שהם נוי ויופי להגוף אסור כשלושת לנוי וקשוט ליופי ומותרת כדי להגן מפני החמה והצנה וכלי זיין אסור כשלושת להגן מגזלן ורוצח ומותרת לנוי וקשוט אם שייך זה מצד הכלי, דאם הנוי הוא מחמת שתראה כאיש חיל בכח תהיה אסורה. והרמב"ם והש"ע לא נקטו החלוקים משום שלא נקטו החלוקים מאיזה טעם דהט"ז והש"ך בשם הב"ח לא כתבי שהם פליגי אלא שמפרשי שכן הוא גם להרמב"ם והש"ע ובט"ז מפורש שסובר כן הש"ע דהא כתב על לשון לא תעדה שהוא דוקא לנוי וקשוט וגם כתב שהוא פשוט, וכמו כן אמינא שהחלוק בשריון וכלי זין שהוא להיפוך נמי פשוט. וא"כ מה שאין הנשק דאקדח ענין נוי וקשוט אינו טעם להקל אלא אדרבה טעם להחמיר לאסור. אבל זה שאין דרך הצבא בכלי נשק קטן כזה אלא כלי נשק גדול הוא טעם להתיר. אבל בעצם לדינא פשוט שבמקומות שקרוב להערביים הרוצחים שאין יראין מהממשלה כמעשים בכל יום מותרות הנשים לישא כלי זיין לא רק להצלה מהריגה ממש אלא אף להנצל מהכאות בעלמא שבמלחמות קטנות אלו הא נמצאות הנשים כאנשים בהכרח שלכן לא שייך חלוק בין גברי לנשי במה שצריכין ליקח להנצל דיש ליקח מה שיותר עדיף לזה וכל עניני נשק יש להחשיב דרכן דתרוייהו בין גברי בין נשי בזה אף אם לענין המציאות לא ניסו הנשים בזה מפני חולשתן ויראתן ואין יכולות להציל עצמן משום דכן צריך להיות ולא שייך לעשות חלוקים בזה, וגם פשוט שהוא גם ענין פק"נ =פקוח נפש= ולא שייך לחייב בשביל זה הנשים שלא יסעו למקום שרוצות, ואפילו אם תקח גברא יש לתרוייהו ליקח נשק שהרי יותר טוב להנצל וגם אפשר שיפלו תרתי, ורק לצאת למלחמה אין דרך נשי וגם אסורות וכן בסתם מקומות שבחזקת שלום אסורות.

והא דאיתא בפרש"י נזיר נ"ט דיעל הרגתה לסיסרא ביתד ולא בכלי זין מצד איסור כלי גבר, והוא מתרגום יונתן בשופטים ואיתא גם בילקוט שופטים רמז נ"ו כדציין רעק"א בגהש"ס, הוא להרוג אחר שהיה כבר ככפות מצד העייפות והתרדמה שהפיל עליו ה' והיה לה זמן לבקש יתד להרגו ומוכרח כן דהא עברה ברצון על איסור א"א =אשת איש= ז"פ שליכא היתר זה אלא להצלת ישראל וכ"ש שלא היה שייך לחוש מלאו דכלי גבר אלא משום שהיה ככפות ויכלה להרגו גם ביתד, וזה ברור ופשוט. ומ"מ צריכות ללמוד איך להשתמש בהאקדח שזה יותר נחוץ לפניהן. ולישא אותו במקום שיותר קל להוציאו. זקנך אוהבך בלו"נ, משה פיינשטיין.

שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן פא

אלא דבגדר זה של חיוב בדיקה במיעוט המצוי, פליגי בי' שני גאוני עולם הגאון בית אפרים יו"ד סי' ו' - עם הגאון מהר"י מקרלין בס' משכנות יעקב יו"ד סי' י"ז - דדעת הגאון הגרא"ז בבית אפרים יראה דג' כללים בזה, דהיכא דמיעוט המצוי הוא לטריפות ודאית ר"ל דנמצא אחוז ניכר מטריפות גמורים לא ספק טריפה בזה יש חיוב בדיקה מעיקר הדין כעין בדיקת טריפות הריאה וכדומה, ב' - היכא דיש מיעוט המצוי של ריעותות כגון האי דאוזות הנלעטות בסו"ס ל"ג שכ' רמ"א לבדקו, מ"מ כיון דרק וכו'. הריעותא שכיחא לא עצם הטריפה שלפעמים אין רק נקב או ריעותא בעור הפנימי לבד וכדומה, בזה הבדיקה רק מצד התקנה דקדש עצמך במותר לך - ולכן כ' רמ"א סו"ס ל"ג שם. וטוב הי' יותר שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא מלבדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא הרי דניתן רשות לוותר על הבדיקה ולא כן במקום דאיכא מיעוט מצוי של טריפות ודאית - והשלישי במקום דאיכא חזקת איסור בבדיקה ברוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן שצריך בדיקה לכתחלה לדעת הגאונים וכו' הרמב"ן מטעם מיעוט המצוי, אף על גב דגם אם אינו מומחה מ"מ לא ברור דהוי טריפה ודאית א"כ מיעוט ודאית לא שכיח מ"מ בחזקת איסור כהאי דבהמה בחי"ל בחזקת איסור עומדת עד שיודע במה נשחטה מחמירין במיעוט המצוי לבדוק אף דהאיסור הודאי עצמו לא שכיח ומצוי אם מ"מ הריעותא שכיחא ומצויה זהו קצור שיטת הבית אפרים שם כפי שהוצאתי לענ"ד מכלליו.

ואמנם המשכנות יעקב הרבה להשיב ע"ז, ודעתו הג' דאף בדבר שמיעוטו אינו ודאי איסור רק ספק איסור, חיוב בדיקה במיעוט המצוי מעיקר הדין, והראי' מהלעטת אוזות שכ' הרמ"א דיותר טוב הי' שלא לבדוק דחה שהרמ"א לא כתב כן רק לברור רע במיעוטו ור"ל דיותר טוב שלא לבדוק הושיטין כלל, ולסמוך על עיקר דין דאורייתא דאזלין בתר רובא גם במיעוט המצוי, מלבדוק ולסמוך עצמו על שיטת הסוברים דניקב מצד אחד כשר ולא חיישינן שמא הבריא דהוא קולא גדולה במקום שמונח לפנינו בודאי ספק טריפה דאורייתא. וסיים המשכנות יעקב אחרי אריכות דבריו דמיעוט המצוי והוא בטבעו של עולם בררנו כשמלה ובראיות גמורות שדין גמור וחובה גמורה לבדוק אחריו לדברי הכל, ואף אחרי ספק איסור, ואין מועיל בזה רובא וחזקה וס"ס לבטל הבדיקה וכו'.

אלא דיש לי צ"ע רב בדבריו להלכה שכ' עוד וכבר נתבאר עד היכן יקרא מיעוט המצוי מהך דגבי יין קוסס כמש"ל והוא חלק אחד מעשרה, - ונמשך אחריו בס' ד"ת יו"ד ל"ט ס"ק ג' שהביא משמו דאם נמצא במקום ההוא שנטרף חלק א' מעשרה מהנשחטין נקרא מיעוט המצוי - ולדידי יש לעיין בזה טובא, דהנה עיקר ראית המשכנות יעקב על יסוד חיוב בדיקה במיעוט המצוי הוא במשנתנו גיטין ל"א ע"א המניח פירות להיות מפריש עליהן וכו' מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין וכו' וקתני סיפא בג' פרקים בשנה בודקין את היין בקדים של מוצאי החג וכו' ובשעת כניסת המים לבוסר, ובודאי אין רוב ואף מחצה מחמיצין, ושיעור המיעוט להחמיץ ג"כ מבואר במשנתנו דב"ב צ"ג ע"ב דתנן המוכר מרתף לחבירו מקבל עליו עשרה קוססות למאה ש"מ דטפי מהכא אין דינו להתקלקל הרי שיעור יין להתקלקל הוא עשר למאה, ושמעינן מינה דשיעור מיעוט המצוי כזה כבר חייב בבדיקה, ומזה קבע הגאון משכנות יעקב להלכתא דדוקא שיעור עשר למאה נקרא מצוי גם לענין טריפות ובזה חייב לבדוק והיינו דבפחות מעשר למאה לא נקרא מיעוט השכיח ופטור מבדיקה.

בית יוסף אורח חיים סימן קנא [ו]

כתוב בארחות חיים (הל' ביהכ"נ אות ז) בשם הר"מ שאסור ליכנס לבית הכנסת בסכין ארוך לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם והסכין מקצרם.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנא סעיף ו

מותר ליכנס בבהכ"נ במקלו ובתרמילו ובאפונדתו (פי' מיני כיסים תרגום ובילקוט ובתרמיליה), ויש אוסרים ליכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה.

בית יוסף אורח חיים סימן קפ [ה]

כתב הרוקח בסימן של"ב מכסין סכין בשעת ברכת המזון על שם לא תניף עליהם ברזל (דברים כז ה) במכילתא (פרשה יא אות ח) אינו דין שיניף המקצר על המאריך ושולחן כמזבח בשילהי חגיגה (כז.) עכ"ל וכן כתב ה"ר דוד אבודרהם (עמ' שכ). וכן כתוב בשבלי הלקט (סי' קנה), וכתוב עוד בשבלי הלקט מפי החבר רבי שמחה שמעתי טעם אחר פעם אחת היה אחד מברך ברכת המזון וכשהגיע לברכת בונה ירושלים וזכר חורבן הבית לקח הסכין ותקעו בבטנו ועל כן נהגו לסלקו בשעת ברכה ושני טעמים אלו כתובים בארחות חיים (הל' ברהמ"ז אות ח) ונוהגים בשבתות וימים טובים שלא לכסות הסכין ולפי טעם רבי שמחה אין לחלק בין שבת לחול ומכל מקום מנהגן של ישראל תורה היא:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בציעת הפת, סעודה, וברכת המזון סימן קפ סעיף ה

נוהגים לכסות הסכין בשעת בהמ"ז, ונהגו שלא לכסותו בשבת ויום טוב.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף מא עמוד ב

דתניא, ר' נתן אומר: מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו, ולא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו? שנאמר: ולא תשים דמים בביתך.

שו"ת ציץ אליעזר חלק י סימן יח

אם מותר ליכנס לבית הכנסת עם רובה או אקדח וכן להתפלל בביתו או בשדה כשהן עליו.

אודות אם מותר ליכנס לבית הכנסת עם רובה או אקדח, וכן אם מותר להתפלל אפילו בביתו כשכ"ל נשק אלה עמוסים עליו.

(א) הנה באו"ח סי' קנ"א סעיף ו' נפסק וז"ל: ויש אוסרים לכנס בו בסכין ארוך או בראש מגולה עכ"ל. והמקור לדין זה הוא מספר ארחות חיים, וכדמביא כן בבית יוסף בטור סי' זה וז"ל: כתוב בא"ח בשם הר"מ שאסור ליכנס לב"ה = לבית הכנסת = בסכין ארוך לפי שהתפלה מארכת ימיו של אדם והסכין מקצרת וליכנס בכיסו נמי אסור כדאמרינן שלא יכנס להר הבית באפונדתו. והגיה עליו הר"פ מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הראש. ובמ"ס

כתוב מי שראשו מגולה לא יוציאו הזכרה מפיו עכ"ל. והא דכותב השו"ע דין זה בלשון ויש אוסרים נראה דלא כוון לומר דיש פלוגתא בזה אלא כזה הוא הכלל שלו דכל מקום שמצא דין שאינו נזכר ג"כ בשאר פוסקים כותב כלשון הזה. וכדכותב הסמ"ע בחו"מ סי' ט"ז סק"ח, והסכימו לזה גדולי הפוסקים כיעו"ש בפ"ת סק"א עיין שם.

(ב) ובאמת יש מקור מפורש לדין זה גם בגמ', והוא ממה דאיתא בסנהדרין ד' פ"ב ע"א: ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש. ומבאר היד רמה דההוכחה היא מפני שכתוב ויקם וכו' ומשמע שלא היה מצוי לו אלא לאחר עמידתו מתוך העדה. וקשה לכאורה על האו"ח והב"י שלא ציינו מקור לזה מגמ' הנ"ז. ויש לומר דהו"ו סברי דאין הוכחה ברורה מזה גם לענין כניסה לביהכ"נ כי היד הדוחה יכולה לדחות ולומר דשאני בית המדרש דקדושתו יותר חמורה מקדושת בית הכנסת כנפסק בטור ושו"ע או"ח ריש סי' קנ"ג. והתבוננתי שהמהר"צ חיות בהגהותיו על הש"ס בסנהדרין שם מתמה בכנ"ל עליהם שהעלימו עין להביא מקור מגמ' שם דמוכח דאף לביהמ"ד דקדושתו קלה מבהכ"נ אסור ליכנס בכלי זיין כ"ש בבהכ"נ, ונשאר בצ"ע. אבל תימא על תמיהתו וביותר עמ"ש דביהמ"ד קדושתו קלה מביהכ"נ, דקאזיל בזה בתר איפכא, וההלכה ברורה היא דקדושת בית המדרש חמורה מקדושת ביהכ"נ וכנ"ז, וממילא מתורץ גם עצם קושיתו וכנ"ל. ומצאתי בספר רוח חיים על או"ח להגר"א פלאגי ז"ל שכבר עמד בדבריו להשיג בכנ"ז על המהר"צ חיות עיין שם.

(ג) עכ"פ למדנו מהאמור לתרי שאילתא דנן, דאין נכנסים לביהכ"נ בסכין וכלי זיין, וכדכתוב באו"ח ובשו"ע בלשון שאסור ליכנס לבית הכנסת. וגם לרבות שאסור להתפלל אפילו בבית כשהם עליו, דזיל בתר טעמא, שמנמקים הטעם לפי שהתפלה מארכת וכו'. ונימוק זה שייך בכל מקום שמתפלל מכיון שמיהת עת תפלה היא לו שמארכת ימיו וכו'. ובביהכ"נ אסרו להכניס אפילו שלא בשעת תפלה בהיות וסגולתה העצמית של הבית כנסת היא להאריך ימיו של אדם כדאיתא בברכות ד' ח' ע"א.

(ד) אלא דיש עדנה לדון בהדין של אקדח כשהוא מכוסה ונתון בנרתיקו, וגם בהדין של רובה (ובזה גם אקדח) כשאינו טעון כדורים ואינו מוכשר לפעולתו כפי מה שהוא, אם גם באופן זה אסורה הכניסה לביהכ"נ והתפלה בהם או לא, ונבאר הדברים.

דהנה הט"ז בסק"ב מקשה על השו"ע דנקט בלשון בסכין ארוך, ומשמע דבסכין שאינו ארוך אין חשש זה, ואילו בסי' ק"פ גבי ברהמ"ז = ברכת המזון = אסור שישאר על השלחן מחשש זה של אינו דין שיניף המקצר על המאריך כל סכין שהוא, ומתרץ דשאני ברהמ"ז דלא בעי אלא לכסות הסכין בזה יש אפשרות לכסות כל סכין, אבל כאן דנצטרך לסלק ממנו הסכין לגמרי וזה טירחא יתירה לסלקו וכו' ע"כ לא הטריחוהו בזה רק סכין ארוך שאין בו צורך כ"כ ע"ש.

למדנו מדברי הט"ז דס"ל לומר שהאיסור הוא רק בסכין ארוך בד"ק אבל בסכין קצר לא אסור, ורק לפי טעמו בזה שכותב לחלק מפני שבארוך אין בו צורך כ"כ אבל הקצר צריכים אותו בתכיפות משמע שזה שייך רק בסכין שמשתמשים בו לכל מיני צרכים, ולא כן בכלי זיין שמייוחדים רק למלחמה ואין בהן צורך כלל לביהכ"נ בכה"ג לא חילקו ואסור אפילו בכלי זיין קצרים. אולם אילו יכלנו להוסיף ולהסביר שלכן נקט השו"ע רק סכין ארוך מפני שקסמך גם על הלימוד מקרא שמצינו בזה בגמ' סנהדרין ולכן אסר רק ארוך דומיא דרומח דקרא, אז היה מקום להתיר כל שאינו ארוך אפילו בכלי זיין.

ומצאתי בספר יפה ללב על או"ח ח"א סי' קנ"א אות ט' שכותב באמת להסביר בכאמור דטעמייהו דהאוסרין הוא מההיא דסנהדרין ולכך כתבו בסכין ארוך שהוא כלי זיין כמו רמח שהוא ארוך כמ"ש בגמרא ע"ש, וא"כ יש מקום להתיר לפי"ז גם כלי זיין קצרים כאקדוח וכדומה.

(ה) ברם ראיתי בספר שבלי הלקט ה' חוה"מ סי' רל"א דמדי דברו שם בדברי רב שמן בר אבא במו"ק ד' י"ח ע"א דקאמר: הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בי מדרשא בחולו של מועד וקלינהו לטופריה בשיניה וכו' ואם יש להוכיח מזה דבכלי אסור ליטול בחוה"מ =בחול המועד=, כותב לדחות דאין להוכיח מזה לאיסורא, משום דאמרין בסנהדרין וכו' מיכן שאין נכנסין בכלי זיין לבית המדרש ועל כן לא נמצא סכין בבית המדרש דכלי ברזל אפילו כל שהוא נקרא כלי זיין כדאיתא התם תניא ר' אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהברזל ממית בכל שהוא לפיכך לא נתנה תורה שיעור עיין שם, ובדומה לזה כותב גם הר"ש בן היתום על מו"ק שם כיעו"ש. הרי דקסברי בפשיטות להראשונים הנ"ל שהלימוד מקרא דויקח רומח הוא לאו דוקא על בדומה לו ממש אלא הוא לימוד על כל סוגי כלי זיין הממיתים שאין להכניסם בביהמ"ד וסכין וכלי ברזל אסור אפילו בכל שהוא. ויהא קושיא מזה גם על הט"ז שכתב לחלק בין ארוך לקצר. אם לא שנאמר לחלק בזה בין ביהכ"נ לבין ביהמ"ד, ונאמר דביהמ"ד שאני שקדושתו יותר חמורה ולכן אסור אפילו בכל שהוא, ומשא"כ ביהכ"נ שקדושתה יותר קלה שם נחתינן חד דרגא ומחלקינן בין ארוך לקצר. ושוב י"ל ממילא גם כנ"ל.

(ו) אולם גם אם לא נתפוס לחלק בכנ"ז בין ביהכ"נ לבין ביהמד"ר ונאמר בזה זיל בתר טעמא שזה מאריך הימים וזה מקצר, (וכדכותב בדומה לזה גם בספר מעשה רוקח על הרמב"ם פי"א מתפלה ה"ה עיין שם), מ"מ נראה לי לחדש אליבא דכו"ע ולומר דזאת מיהא בעינן שיהא בדומה לההיא דרומח שהמכשיר כשלעצמו כפי שהוא יהא מוכשר לקצר ימים, כסכין וכדומה, אבל כל שהמכשיר זקוק לעזרה נוספת לתפקידו כרובה ואקדח וכדומה הזקוק לכדורים שיורה בהם, אזי אם הוא ריק מכדורים יש לומר דמותר ליכנס בו בביהכ"נ ובביהמ"ד בהיותו והוא כשלעצמו כפי שהוא כעת אינו מסוגל לקצר ימים, ואפילו אם במקום שני בחגורתו שעליו מחזיק גם כדורים מ"מ לא משנה הדבר לאסור בהיות שכל אחד כפי שהוא בנפרד אינו יכול לקצר ימים.

(ז) ובספר יד אהרן בהגב"י ראיתי שכותב לתרץ קושית הט"ז דאין סתירה מההיא דברהמ"ז משום דמה שכתוב ארוך דמשמע לאפוקי קצר דמותר, היינו כיון שהיו מכוסה דומיא דברהמ"ז, אבל ארוך אינו יכול לכסותו, משו"ה דוקא ארוך אסור וקצר מותר ובב"ה דיכול לכסותו אפי' שיהיה ארוך אסור סתם סכין עיין שם. ויוצא לנו מזה שבעיקר תלוי הדבר באם הסכין מכוסה או לא, דבמכוסה שרי אפילו בארוך ובמגולה אסור אפי' בקצר, והאו"ח אורחא דמילתא נקט דארוך קשה לכסותו וקצר נקל לכסותו, ונלמד מזה איפוא גם בנוגע לכלי זיין דכל שהוא מכוסה מותר, וא"כ אקדח שנתון תמיד בנרתיקו נרתיק - העור צריך להיות מותר ליכנס בו לביהכ"נ בכל גוונא, וגם רובה אם יכסהו כולו במעיל עליון או בטלית צריך ג"כ להיות מותר.

(ח) אלא דראיתי במור וקציעה להיעב"ץ ז"ל שכותב בעיקרו ג"כ לחלק כחילוקו של היד אהרן הנ"ל, דנראה דקפיד אסכין ארוך דוקא, דמיירי בארוך כל כך שיוצא ונראה מתחת בגדיו כעין סכין של שחיטה או חרב החגור על ירכו מעל למדיו שזה ודאי גנאי הוא ודרך קלון אבל בסכין קצר שמכניסו בתיק ומצניעו בכיס מגולה מתחת למדיו לית לן בה, אלא דלאחר מיכן כשמסויף לכתוב שעי"ז מתורצת קושית הט"ז מוסיף אמריו וכותב ז"ל: אלא סכין ארוך דווקא הוא דאסור משום דא"א לכסותו שלא יהא נרגש לעין שאפילו הוא נתון בחיקו נראה הוא

מתחת למדיו עכ"ל, ומהוספת דברים אלה נראה דס"ל להיעב"ץ דכיסוי מועיל רק בגוונא דכשהוא מכוסה אינו בולט ונראה כלל, אבל כל שגם אחרי שמכסים אותו הוא נרגש ומכירים בו לא מהני אפילו אם הוא מכוסה בעצם, ולפי"ז לא יהני ברובה כיסוי כנ"ל בהיות שנרגש מתחת לכיסוי, וכן לא יהני באקדח מה שהוא נתון בנרתיקו אלא צריכים גם לכסותו בבגד באופן שלא יהא נראה ונרגש כלל.

(ט) וכדעת היד אהרן שכל שהוא מכוסה מותר בכל גוונא יש סייעתא מדברי האליהו רבה סי' קנ"א סק"י שכותב וז"ל: בראש מגולה כו' כ"כ ב"י על מ"ש א"ח שהר"מ מחה לילך בסכין ארוך או עם כיסוי לב"ה ז"ל והג"י עליו הרי"ף דאין לחוש כי אם בגילוי ראש ע"כ, והוא תמוה דלא נזכר מידי בדברי א"ח מגילוי ראש, ועיינתי בכלבו ד' י' שהעתיקו בזה הלשון. מיהו אין לחוש כ"א בגילוי ע"כ, וכ"ה בתשב"ץ סי' ר"ב, ופשוט לדעתי דקאי על סכין וכיסו דדוקא כשהם בגלוי אבל כשהם מכוסה מותר ולא איירי כלל מגילוי ראש וזה תימא על בעלי ש"ע ולבוש ואחרונים עכ"ל. הרי דפשוט ליה להא"ר לבאר שכוונת הא"ח לאסור רק כשהוא מגולה, אבל כל שהוא מכוסה בכיסוי אחר מותר אף על פי שהסכין ארוך ובולט. ולפי דברי הא"ר מתורץ בפשוטו גם קושית הט"ז, די"ל דנקט סכין ארוך משום החידוש שישנו בזה שאעפ"כ מועיל כיסוי, אבל כל שאינו מכוסה אסור אפילו בקצר, ועיין מ"ש בזה גם הערוה"ש סעי' י' ע"ש, אמנם בברכ"י כותב להשיב על השגת הא"ר על הב"י ועל ביאורו, אבל אין בהם כדי הכרעה כיעו"ש, ומאידך מפרש שם הברכ"י דכוו' ה"ר פרץ להשיג על כל עיקר דינו של הר"מ ולהתיר בכלל הכניסה לביהכ"נ בסכין עיין שם. ויעיין במ"ב שמביא ג"כ בקצרה דברי הא"ר.

(י) ובצפייתי צפיתי בספר מטה יהודה על או"ח למהר"י עייאש ז"ל וראיתי כי דרך מיוחדת לו בתירוץ קושית הט"ז, ובאשר דאיכא למשמע מיניה הלכתא גבירתא לנידוננו אעתיק בזה לשון תירוצו, וז"ל: ואין צורך לזה (לחילוקו של הט"ז) דהתם דהשלחן דומה למזבח וכתוב לא תניף עליהם ברזל בסכין כל דהוא מיקריא הנפה, משא"כ כאן חשיב כתופס כלי זיין לילחם ואין דרך לילחם אלא בסכין ארוך משא"כ בסכין קצר אינו אלא כחפץ בעלמא ולא שייך קיצור בזה הקטן דאין דרך להלחם בו ותדע דהרי לא אסרו אלא ליכנס בו לביהכ"נ אבל אם מתפלל בביתו והוא תחוב בחגורתו משמע דשרי אפילו בסכין ארוך, והיינו דביהכ"נ אית ביה תרתי אם מפני שהסכין מקצר אם מפני כבוד ביהכ"נ, ועוד דאין איסור זה דסכין ארוך פשוט שהרי סיים הארחות חיים והובא בב"י וז"ל מיהו אין לחוש כי אם בגילוי הרא"ש ע"כ, דמשמע דקאי אין לחוש גם אסכין ארוך ולא אכיסו בלבד, וכיון שכן די לך חידושו שאין להחמיר כי אם בארוך ולא בקצר עכ"ל.

למדנו מדברי המטה יהודה שבעיקרו סבר ג"כ לחלק בזה בין ארוך לקצר, אבל סברת חילוקו בזה הוא מפני שבסכין ארוך הדרך להלחם בו אבל סכין קצר אינו אלא כחפץ בעלמא, והיינו שעומד לשימוש לדברים אחרים, ולפי הסבר זה יוצא לנו שאבל בכגון נידוננו בכלי זיין כרובה ואקדח שכגדולים כן קטנים הדרך להלחם בהם ולא עוד אלא שמיוחדים רק לכך ואינם מוכשרים לתשמיש אחר צריך להיות אסור להכנס אתם לביהכ"נ. ושמענו גם קולא מדברי המטה יהודה דס"ל שיסוד האיסור בזה הוא רק בביהכ"נ. אבל כשמתפלל בביתו פשיטא ליה דשרי להתפלל כשהסכין תחוב בחגורתו אשר במתניו ואפי' אם הוא ארוך, וא"כ ה"ה דצריך להיות מותר אפילו ברובה ובאקדח, דזיל בתר טעמא דס"ל דאסור רק בביהכ"נ דאית ביה תרתי מפני שהסכין מקצר וגם מפני כבוד ביהכ"נ.

אולם מסוף דבריו של המטה יהודה משמע דס"ל דבכל גוונא אין להחמיר כי אם בארוך בהיות וגם בארוך איכא פלוגתא (דמפרש כוונת פלוגתת הר"פ כפירושו של הברכ"י) ולכן אמרינן בזה אין לך אלא חידושו. ויתכן עוד שעל עצם החילוק בין מכוסה לבין מגולה ג"כ לא פליג המטה יהודה, אלא שבא בדבריו לומר שאין צורך לזה.

(יא) ומאידך יש מקום להנדז על דבר היתרו של המטה יהודה להיות חגור בסכין ארוך כשמתפלל בביתו, דמדברי האו"ח משמע שהקפידה בזה הוא ביסודו מפני שהתפלה מארכת ימיו של אדם וכו', וכנ"ל בראש דברינו, והיינו שנימוק האיסור בזה הוא בגלל התפלה, וזה שייך איפוא גם כשמתפלל בביתו, וזה שנקט בית כנסת, יש לומר דאורחא דמילתא נקט ששם הוא מקום תפלה, וביותר י"ל שנקיט ביכ"נ לאשמעין חידושא ששם אסור ליכנס אפילו שלא בשעת תפלה ואפילו כניסה בעלמא שלא לשם תפלה בהיות והמקום מיוחד לתפלה, אבל בשעת תפלה ס"ל שפיר דאסור אפילו בכל מקום שנמצא, כי התפלה מארכת וכו', ופשוט.

(יב) כמו"כ יש לזכור מה שהבאנו לעיל אות ה' מהשב"ק והר"ש בן היתום שהיה הדבר פשוט להם שאיסור הכנסת כלי זיין וסכין בביהמ"ד הוא בכל שהוא, וכעת התבוננתי שבעצם משמע דס"ל כדבריהם גם הרא"ש במ"ק שם סי' כ' שכותב בלשון: מדאמר ש"מ תלת ה"ל למימר ש"מ ד' ונימני ליה בהדייהו, ומדלא אמר הכי ש"מ דבגוסטרא מותר והא דשקלינהו בשיניה משום דהוה קאי בבי מדרשא דליכא גוסטרא, ולפיכך לא מהני ליה בהדייהו. ולהכי איצטריך למימר דהוה קאי בבי מדרשא כי היכי דלא נגמר מיניה דבגוסטרא אסור עכ"ל. ונראה ברור דכוונת הרא"ש במ"ש דלכא גוסטרא בבי מדרשא ובמה שמוסיף לבאר שמשו"ה איצטריך למימר דהוה קאי בבי מדרשא וכו', הוא לומר בכנ"ל בשב"ל והר"ש בן היתום, משום דאסור להכניס כל כלי ברזל בבי מדרשא, ומשום כך כשהזכירו שהוה קאי בבי מדרשא ידעין שלא היה במציאות שיהא לו שם גוסטרא, ולכן ליכא למילף מזה כלל איסורא לנטילת צפרנים בחוה"מ בגוסטרא. ויעוין עוד בספר יפה ללב שם שמביא בשם המקובלים ז"ל שאין לתת עליו שום דבר של ברזל בשעת התפלה ע"ש, וכפי שראינו יש לזה מקור גם בתורת הנגלה מדברי הראשונים הנ"ל, ואולי כוונתם להוסיף שלא לשאת כנ"ז בשעת התפלה אפילו שלא בביהכ"נ.

סיכום: מכל האמור נראה להלכה בנידון שאלתנו; א, באין צורך ולא טורח מיוחד אין ליכנס ליביהכ"נ ברובה ואקדח, ויש להסירם ולמוסרם לשמירה בחוץ. ב, כשאין אפשרות לעשות זאת יש להתיר הכניסה בהם באופן שלא יהיו ממולאים בכדורים. ומה טוב גם לכסותם בבגד עליון או טלית. ג, אם אין אפשרות להוריקם מהכדורים יש להתיר בכיסוי לבד כנ"ז ובמיוחד יש להתיר בכזאת באקדח שנתון בנרתיקו וגם אינו מורגש כלל כשמכסים אותו. ד, האמור יש להחמיר בשעת התפלה גם כשמתפלל בביתו או על פני השדה.

(יג) כל הדברים האמורים המה שלא במצב של חירום וכוננות ועמידה על המשמר מפחד האויב, אבל כשנמצאים במצב כנ"ז והחייל ואיש המשמר עומדים על משמרת הבטחון ואיש חרבו על יריכו, אין לחזר כלל אחר הקל קל תחילה. ויש לו להתפלל עם כלי זיינו עליו וכן ליכנס בביהכ"נ, ורק יש לו להשתדל להסירם מעליו ולשימם בסמוך לו ולכסותם, אם אפשר, ולא יפריע לו הדבר בתפלתו, או לכסותם בבגד עליון או בטלית כשהם עליו.

ובכלל יש גם סברא לומר שלחייל העובד בצבא קבע וכן לשוטר קבוע לדידם הרובה או האקדח נחשבים כאחד מבגדיהם שמלובשים, וכדמצינו בגדולה מזו להערוה"ש בה' שבת סי' ש"א סעי' נ"א שכותב לומר סברא כזאת לגבי הוצאה בשבת כיעו"ש ואכמ"ל.

שו"ת יחווה דעת חלק ה סימן יח

שאלה: חייל המצוייד בנשק, האם רשאי להיכנס לבית הכנסת עם הרובה או האקדח שעליו?

תשובה: בארחות חיים (הלכות בית הכנסת אות ז', דף ח' ע"ב) כתב בשם מהר"ם מרוטנבורג, אסור להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, מפני שהתפלה מארכת ימיו של אדם (ברכות דף נד ע"ב), והסכין מקצר ימיו. (והובא בבית יוסף אורח חיים סימן קנא). וכן הוא בכל בו (סימן יז), ובתשב"ץ (סימן רב). וכן פסק מרן בשלחן ערוך א"ח/ (סימן קנא סעיף ו'). וכיוצא בזה שנינו במכילתא (סוף פרשת יתרו), על הפסוק, ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחלליה, אמר רבי שמעון בן אלעזר, המזבח נברא להאריך שנותיו של אדם, והברזל מקצר שנותיו של אדם, אינו רשאי להניף המקצר על המאריך. ולכאורה משמע מדברי מהר"ם, שגם כשמתפלל בביתו אסור לו לשאת סכין ארוך, שהרי תלה הטעם בתפלה שמארכת ימיו של אדם (ולא אמר משום שבית הכנסת מסוגל לאריכות ימים, כמבואר בברכות דף ח ע"א), אם כן גם כשמתפלל בביתו יש להקפיד על כך. אלא שאם כן לא היה לו למרן לכתוב דין זה בהלכות בית הכנסת, אלא בהלכות תפלה. אלא ודאי דמשמע ליה שדברי מהר"ם אלו אינם אלא בבית הכנסת, שיש בזה גם כן משום קדושת בית הכנסת וכבודו. (וכמו שמסיים שם עוד, שגם להיכנס בכיסו שנותן בו מעות אסור, כדאיתא (בברכות נד ע"א ויבמות ו ע"א) לא יכנס אדם להר הבית באפונדתו, שזה בודאי משום קדושת המקום). וכן ראיתי להגאון רבי יהודה עייאש בספר מטה יהודה (סימן קנא) שכתב, שאם מתפלל בביתו והסכין תחוב בחגורתו אשר במתניו מותר, ואפילו בסכין ארוך. שלא אסרו אלא בבית הכנסת שיש בו שני טעמים לאיסור, האחד שהסכין מקצר, והשני משום כבוד בית הכנסת. ע"ש. והנה רבינו פרץ הגיה על דברי מהר"ם הנ"ל, הובא בארחות חיים שם: ומיהו אין לחוש כי אם בגילוי הראש. וכן הובא בלשון הזו בבית יוסף שם. ובספר אליה רבה (סימן קנא סק"י) העיד על דברי הבית יוסף, שבאמת בכל בו וכן בתשב"ץ, איתא, שרבינו פרץ כתב שאין לחוש כי אם בגלוי. והכוונה שאם הסכין מכוסה בבגדיו מותר. ותיבת הראש שהעתיק מרן, היא טעות סופר. אבל מרן החיד"א בברכי יוסף (סימן קנא סק"ט) כתב, שכוונת רבינו פרץ לחלוק על מהר"ם, ודעתו שאין איסור להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, ואך בגילוי הראש אסור להיכנס לבית הכנסת, ושכן מוכח להדיא מהמשך הדברים בארחות חיים שם, שסיים על זה, שבמסכת סופרים אמרו, מי שראשו מגולה לא יוציא אזכרה מפיו. ולכן העיקר כמו שהעתיק מרן הבית יוסף. וכן העיר בקצרה הרה"ג רי"ז כהנא בפסקי מהר"ם אורח חיים (סימן פה עמוד קנ). וכן כתב מהר"י עייאש בספר מטה יהודה שם, שרבינו פרץ חולק על מהר"ם ומתיר להיכנס לבית הכנסת אף בסכין ארוך. ע"ש. ונראה שלכן דייק מרן השלחן ערוך לכתוב בזו הלשון: יש אוסרים להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, לאפוקי סברת רבינו פרץ שחולק על המהר"ם בזה. ומכל מקום להלכה נקטינן להחמיר כדברי מהר"ם, שכן דעת מרן השלחן ערוך. וכמו שכתב גם כן המאמר מרדכי (סימן קנא סק"ד). [ועיין בכף החיים סימן קנא ס"ק מא. ודו"ק] +והנה בסנהדרין (דף פב ע"א) ויקם מתוך העד ויקח רומח בידו, מכאן שאין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין. והעיר הגאון מהר"ץ חיות שם, שמדוע העלימו עין הפוסקים הנ"ל מהגמרא הנ"ל שמוכח שאפילו לבית המדרש

שקדושתו קלה יותר מבית הכנסת, אסור להיכנס בכלי זיין, כל שכן לבית הכנסת. ע"כ. ולדבריו תחול הקושיא ביתר שאת על רבינו פרץ שמתיר להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך. אולם דבריו תמוהים, שהרי אדרבה מבואר במגילה (דף כז ע"א), שהעיקר כדברי מי שאומר שבית המדרש קדושתו חמורה יותר מבית הכנסת. וכן פסק הרמב"ם (בפרק יא מהלכות תפלה הלכה יד) בזו הלשון: מותר לעשות בית הכנסת בית המדרש, אבל בית המדרש אסור לעשותו בית הכנסת, מפני שקדושת בית המדרש יתירה על קדושת בית הכנסת, ומעלין בקודש ואין מורידין. (וכן פסק עוד הרמב"ם בסוף פרק ד' מהלכות תלמוד תורה). וכן פסקו הטור והשלחן ערוך אורח חיים (סימן קנג סעיף א'). ואם כן אין ראייה מהגמרא דסנהדרין לגבי בית הכנסת שאין קדושתו חמורה כבית המדרש. וכבר העיר כן הגאון רבי חיים פלאגי' בספר רוח חיים (סימן קנא) על דברי המהר"ץ חיות הנ"ל. וכן כתב בספר שבעים תמרים (בסוף הספר אות יא), ובספר בני ציון ליכטמן (סימן קנא סק"ז). ובספר שערי משה (עמוד עא). ועוד. ואמנם הרה"ג רבי יצחק פלאגי' בספר יפה ללב חלק א', והרה"ג רבי ראובן מרגליות בספר נפש חיה, כתבו שטעם האוסר להיכנס לבית הכנסת בסכין ארוך, הוא על פי הגמרא סנהדרין (פב ע"א) הנ"ל. אולם אין זה אלא דרך סמך בעלמא, ולא ילפוטא גמורה היא. ובמדרש רבה (רות, פרשת /פרשה/ ד' סימן א) אמרו, שיתרא הישמעאלי נעץ החרב באמצע בית המדרש, ואמר או אהרוג או אהרג עד שאתקיים הלכה זו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. ועיין יבמות (עז ע"א) ובירושלמי (שם פרק ח' הלכה ג'). וצריך לומר הוראת שעה היתה, שדנו את דואג שהיה חולק על הלכה זו כמין ואפיקורוס (כמו שאמרו ברות רבה שם סימן ט'). [וע' בשו"ת באר שרים ח"ב סימן י' מ"ש בדין זה].. +

והטורי זהב (סימן קנא סק"ב), דייק מלשון מהר"ם והארחות חיים והשלחן ערוך, שלא אסרו להיכנס לבית הכנסת אלא בסכין ארוך, והקשה ממה שכתב מרן הבית יוסף /א"ח/ (סימן קפ) בשם הארחות חיים (הלכות ברכת המזון אות ח'), שמנהג ישראל לכסות הסכינים בברכת המזון, לפי שהשלחן הוא מזבח כפרה לנו (חגיגה כז ע"א), והמאריך על שלחנו מאריכים לו ימיו ושנותיו (ברכות נד ע"ב), ונאמר באבני מזבח לא תניף עליהם ברזל, שאינו רשאי להניף המקצר על המאריך, והוא הדין בשלחן. (וכן כתב הרוקח סימן שלב, והשבולי הלקט סימן קנה). וכן פסק מרן בשלחן ערוך /א"ח/ (סימן קפ סעיף ה'), ולא חילקו בזה בין סכין ארוך לקצר. ותירץ, שבברכת המזון אפשר בנקל לכסות כל סכין, ולמה לא נעשה כן, אבל כאן שיצטרך לסלק מעליו הסכין לגמרי, וזו טירחא יתרה לסלקו ואחר כך לחזור וליטלו, וגם לפעמים יש בו צורך אליו, לכן לא הטריחוהו אלא רק בסכין ארוך שאין בו צורך כל כך. ע"כ. ולפי זה נראה שחייל שחייב ללכת עם נשקו בגלל סיבות בטחוניות וכדומה, ואם יפרוק נשקו מעליו בעת כניסתו לבית הכנסת, אפשר שיגרום לסכנה כל שהיא, רשאי להיכנס לבית הכנסת להתפלל עם נשקו, שזהו כדין סכין שאינו ארוך שמותר להיכנס בו לבית הכנסת להתפלל. ובפרט לפי מה שכתב הגאון רבי יחיאל מיכל אפשטיין בערוך השלחן בהלכות שבת (סימן שא סעיף נא), שכלי נשקו של חייל המשרת בצבא נחשבים כאחד ממלבושיו לגבי איסור הוצאה בשבת, ורשאי לצאת בהם מרשות היחיד לרשות הרבים. ואף על פי שיש לדון בדבריו לענין שבת, אבל בדין זה שעיקרו שנוי במחלוקת ואינו דבר מוסכם לדברי הכל, נראה שיש להקל, על פי דברי הטורי זהב הנ"ל, ומכל שכן אם הנשק מכוסה תחת בגדי החייל, ולא יראה החוצה, שיש להתיר יותר. וכמו שכתב הגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (סימן קנא), שדוקא בסכין ארוך הקפידו, מפני שהוא נראה מתחת בגדיו, כעין חרב החגור על ירכו מעל למדיו, שזה הוא ודאי דרך גנאי וקלון להיכנס כך לבית הכנסת, אבל בסכין קצר שמונח בתיק ומצניעו בכיסו מתחת למדיו מותר. וכן כתב הגאון רבי אהרן

אלפנדארי בספר יד אהרן (סימן קנא), שלכן לא אסרו אלא בסכין ארוך שנשאר מגולה, אבל סכין קצר שמתכסה בבגדיו מותר. וכדין ברכת המזון שאם מכסה את הסכין מותר, כמבואר בשלחן ערוך /א"ח/ (סימן קפ סעיף ה'). וכן כתב הגאון מהר"י עייאש בספר מטה יהודה, והגאון רבי מרדכי כרמי בספר מאמר מרדכי. וכן מבואר יותר בספר אליה רבה שם. וכיון לזה מדעתו בספר תורה תמימה (סוף פרשת בלק). ע"ש. והן אמת שלפי מה שכתב בספר יפה ללב חלק א' (סימן קנא סק"ט) ללמוד דין זה ממה שאמרו בסנהדרין (פב ע"א) ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו, מכאן שאין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין. וכן כתב הרה"ג רבי ראובן מרגליות בספר נפש חיה שם. לפי זה היה נראה שאין חילוק בין סכין ארוך לקצר, ובין מגולה למכוסה, וכמו שכתב בשבולי הלקט (סימן רלא), שהביא מה שכתב רבינו ישעיה הראשון להוכיח ממה שאמרו במועד קטן (יח ע"א) שרבי יוחנן היה נוטל צפרניו בשיניו בחול המועד (בהיותו בבית המדרש), מכלל שבסכין אסור ליטלם, שאי אפשר שלא היה נמצא סכין בכל בית המדרש ליטלם. ודחה השבולי הלקט, כי מפני שאמרו בסנהדרין (פב ע"א) מכאן שאין נכנסים לבית המדרש בכלי זיין, לכן לא היה נמצא סכין בכל בית המדרש, שכלי ברזל אפילו כל שהוא נקרא כלי זיין, כדתניא (סנהדרין עו ע"ב) גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שברזל ממית בכל שהוא, לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור. ע"כ. וכן כתב רבי שלמה בן היתום במועד קטן (יח ע"א). ע"ש. מכל מקום אין ראייה ממש מההיא דסנהדרין (פב ע"א) שמדובר שם בדין בית המדרש, לדין בית הכנסת, שאין קדושתו חמורה כקדושת בית המדרש. כמבואר במגילה (כז ע"א) ובפוסקים. ולכן יש להקל כשהנשק מכוסה תחת בגדיו. ובשעת הדחק שאין לו מקום בטוח להניח בו הרובה, בלי חשש סכנה כלל, יש לסמוך על רבינו פרץ שסובר להקל, בצירוף דברי הט"ז, שאף מהר"ם שהחמיר בסכין ארוך מפני שאין בו צורך כל כך ויכול לסלקו ולהניחו במקום אחר לפני שיכנס לבית הכנסת. ולפי זה בנידון שכזה יש להקל. וכן העלה ידידי הרב הגאון רבי אליעזר ולדינברג בשו"ת ציץ אליעזר חלק י' (סימן יח). וראה עוד בשו"ת ציון לנפש חיה (סימן קלב).

בסיכום: נכון ורצוי מאוד שהחייל הנכנס לבית הכנסת להתפלל יכסה את נשקו תחת בגדיו, ולא יראה החוצה. ואם אי אפשר לו לכסותו, כגון רובה וכדומה, ויש צורך שישא נשקו עמו בגלל סיבה בטחונית וכיוצא בזה, יש להקל להיכנס עם הנשק לבית הכנסת לתפלה.